

Spisi
Andrejčkovega Jožeta.

IV.

Popotni listi. — Cesar Jožef v Kranjski.
Nočni sprehod. — Popotniki v arabski
puščavi. — Spomin na Dubrovnik.
Dambeški zvon.

J. Truhovec

Novo Mesto 1890.

Natisnil in založil J. Krajec.

VII, B, 32.198, 9

IN = 030003056

I.

Pri sv. Tomažu pod Ciceļņom
3. avgusta.

Jasno je bilo pa luna je svetila, ko sem zapustil belo Ljubljano, starodavno Jazonovo hčer, ter romal počasnih korakov po prašnej dunajskej cesti proti domu. Blizo Save že se ozrem še enkrat proti jugu, kjer se je dvigal črni ljubljanski grad proti nebu in polglasno jamem prepevati:

Kje so časi, kje so dnovi,
Ko smo Slave mi sinovi
Vedno bili združeni?

Popotoval sem sam, zapuščen, kakor nekdam Jakob k Labanu, s palico v rokah in s torbo čez ramo. Ko bi me bil videl takrat kak ljubljanski čuvaj s širokokrajnim klobukom srednjega veka, dolgo oguljeno suknjo, kakoršne so nosili še pred petdesetimi leti naši stari očetje,

in z velikanskimi črevlji domačega dela, mislil bi bil gotovo, da sem kak podeželni klatež in zaklical bi bil: „Ti tropinar, mož po volji božji, ljubljansko sodništvo ti sporoča: pojdi sem, da te ogledamo, iz ktere luknje širocega svetá si prilezel!“ Pa tega se mi ni bilo treba bati, ker sem bil že precej daleč od mesta, v hudi sili pa bi mi bila tudi pomagala moja „testamina“ iz zadrege. Povzdignil sem svoje oči k luni, ki je tako prešerno plavala med zvezdami po jasnem nebu, kakor kaka španijolska dona po madridskih ulicah, in jej še mar ni bilo moje čudne postave, čeravno jej pripisuje poetiška stranka bister vid, s katerim opazuje nas reveže v dolini solz.

Nedolgo potem doidem voz, na katerem je sedelo mnogo ljudi obojega spola in razne starosti; imeli so, kakor sem zapazil koj na prvi mah, jako važne pogovore in posebno Evino nasledništvo je bilo jako navdušeno, da so morali moški prenehati ter prepustiti o tej reči bolj izurjenim ženicam besedo. — Koračil sem tik voza in milo gledal presrečno družino, kterej ni bilo treba hoditi peš kakor meni. Voznik v dolgi sivi halji je stopal mirno zraven voza in tako

neznansko kresal, da so mu letele iskre izpod podkovanih petá. Menda se je bal volkov, ali pa mene, čudne prikazni, dokler nisem prišel bliže. Videti me grešno dušo vso zgrevano in potolaženo v strahu božjem, omeči se mu trdovratno srce in s hrščečim glasom zarohni nad menoj: „Hej, prijatelj božji čudne postave! ki si bil gotovo v prvi vrsti takrat, ko so delili klobuke, če te je volja pa se vsedi na voz, saj vém, da že komaj stopinje pobiraš!“ Vedé, da taki ljudje neradi dvakrat vелеvajo, ker še ne poznajo nove francoske etikete, ubogam ga koj; splazim se najprvo na soro, potem nekoliko više in kmalo sem sedel mogočno med blago družinico, kakor nekđaj Kserks na svojem bojnem vozu. Da bi bila ta družinica in voznik kaj več spoštovanja do mene imeli in da ne bi bili mislili, da sem Bog vedi kakošen postopač iz Abrahamove dežele, zažgem si dolgo smodko, potem pa dam iz svoje zaloge še vozniku eno.

Prišedši do prve krčme, ustavi se voz. Krčmar, debel možicelj, z zeleno kapico na glavi, posvetil nam je z veliko svetilnico, da smo mogli skobacati z voza. Moj edini goldinarček, ki je še pohlevno tičal v najspodnjem žepu, jel se je

tresti, kakor bi ga bila napadla devet in devetdeseta mrzlica, vedel je, da je poslednji moj tovarš, ki me mora spremiti domú. Zastonj so bile vse besede, da sem že v Ljubljani dvakrat večerjal, da sem prejšni večer preveč pil, da mi ne diše jedila, da me glava boli itd. vse ni nič pomagalo. Hočeš, nočeš, moraš! Nehoté sem moral s svojimi pajdaši v gostilnico. — Debela krčmarjeva hči, kterej so rekli Micika, nanosila je toliko jedil na mizo, se vé da le iz gole ljubezni, da jih gotovo niso imeli toliko na kaki svatovščini. Moja družinica posede krog mize; zasvetijo se noži, zasvetijo se vilice in bilo je po sladkostih tega svetá; kakor gladni volkovi v ruskih stepah so neusmiljeno trgali klobase. Po dokončani večerji globoko zdihne naš starešina: „Kaj se nam mara, ker je vse drago, klobase in mesó!“ vzeme bič, pogleda svoje podložne tako bistro, kakor bi hotel reči: „sedaj pa me izbrišite izmed dolžnikov!“ potem pa odide meni nič tebi nič iz sobe. Poveljstvo pri mizi prevzeme druga imenitna oseba, majhen možiček, suh kakor goba. Po večkratnem številjenji na prste je izračunil, da mora vsak gost plačati devet in devetdeset krajcarjev. Ker pa

mu je en krajcar hodilo navskriž, bil je tako velikodušen, da ga je sam dal iz lastnega žepa, za odškodovanje pa je popil ostalo vino v bokal.

Nerad sem se ločil od svojega poslednjega goldinarčka, pa vrgel sem ga vendar tako moško na mizo, kakor bi bil hotel pokazati, da ta ni še poslednji. Krajcar, ki sem ga dobil iz goldinarja, vteknil sem skrbno v žep, mislé si: „ako me sreča peklenšček, bodem se ga vsaj odkrižal“. — Moj želodec je neznano krulil ter mi očital, zakaj nisem segal z družimi vred v skledo; prepel sem pas dve luknji više, zapustil mizo in djal svojej družinici pol žalostno: „Bog vam žegnaj!“

Ko se zopet spravimo na voz, jel sem še le prav ogledovati svoje društvo. — Zraven mene je sedela debela donda, opravljena pol gosposko pol kmečko s široko krinolino, in je imela dva zapenjača pri pasu. Povedala mi je prav odkritosrčno in s prijaznim pomižkovanjem, da se imenuje Marička, jaz pa sem jej izbral bolj primerno imé: Dora della Bunka. Pred menoj je sedel že znani računar, zraven njega pa v prostoren plašč zavit črnkast človek, ki je bil popolnoma podoben levemu razbojniku,

ki sem ga videl nekda j v božjem grobu pri sv. Mohorji. Ker je vedno nemški govoril, spoštovala ga je vsa družinica ter mu rekala gospod dohtar.

Voznik je sedel tiho spredaj, in ker ni imel družega opravka, štel je vedno z bičnikom rebra svojih šarcev, ki sta še za Radeckega vozila na Laško topove in sta bila tako samoglava, da nista hotela pri vsem voznikovem trudu le stopinje hitreje storiti, nego sta pričela v Ljubljani. Levi, ki je bil na desnem očesu slep, na levem pa menda tudi ni dobro videl, dvigal je vedno glavo proti nebu, kakor bi bil hotel šteti zvezde, desni pa je stopal pohlevno, kakor bi bil premišljeval vse težave tega sveta.

Prišedša do prvega klanca, pozabita konja svoje starosti. Kakor blisk zdirjata navzdol, voz jame skakati s kolesnice v kolesnico, in prej ko bi si bil mislil, zvrne se na mejo bližnje njiye. To ti je bila živa kopica! Računar pade na grobljo cestnega kamenja, na-nj pa se prekučne levi razbojnik gospod dohtar ter ga tako ljubeznivo objame, da je le-uni na ves glas zakričal. Jaz odletim kaka dva sežnja dalje v grmovje, na-me pa se zvrne z vso težo Dora

dela Bunka, da mi je kar sapa zastala, in menil sem, da držim ves voljni svet na sebi, pri vsem tem pa me je še tako neprijetno poljubila, da mi je tekla curkoma kri iz nosa. — Voznik ni bil tako usmiljenega srca, da bi bil pomagal zvaliti neprijetno breme z mene, ampak suval in dremsal je svoja konjska grešnika zdaj v koščene čeljusti, zdaj v trebuh, ali bila sta tako stoične potrpežljivosti, da se nista hotela premkniti vkljub trdemu bičniku in voznikovim kletvicam, ki so spremljale vsak udarec posebej. Jaz se splazim počasi z velikim trudom izpod težkega bremena, in ker sem vedel, da je ostali krajcar edino premoženje, poslovil sem se po francosko s svojim voznikom ter odšel, ko so se drugi še valjali po cesti. proti domu. Še le na pragu očetove hiše sem zopet prosto zdihnil:

Vse težave so zdaj proč,
Lehko noč!

II.

Vrh planine nad Novo štiftjo 8. avg.

V nedeljo popoldne sem stal na Kanalu med samimi kmečkimi očaki, ki so me skrbno izpraševali, po čem je v Ljubljani pšenica, rž

in zmesno žito, v čemur se vé da sem bil le malo izkušen ter sem jim dajal le slabe odgovore. Kar se privali po cesti gost prah, prikaže se cela rajda vojakov in komaj pridejo na klanec do prve hiše, ko se oglasi veliki boben: bunka, bunka, bunk, bunk. „O jej!“ viknil sem, „že zopet Bunka. Komaj sem nekoliko pozabil one strašne noči, ko mi je krvavel nos, kaj pa me že zopet spominja vojaški boben Dore dela Bunke, neusmiljene Erinije z dvema zapenjačama; kakor hudobni duh preganjala me je ta prikazen. Nič več“, djal sem, „nič več ne bom domá; kar po svetu pojdem, kjer cvetó rožice in zale deklice“.

V ponedeljek zjutraj odrinem od doma, preskrbljen z debelo gorijačo in popotno torbo, v kateri sem imel popir, črnilo in peresa, dve klobasi in pa majheno pipico, brez ktere se ne ganem nikamor, kakor nekdanji dunajski skladatelj Kane. Vse je bilo v redu, samo mošnja ne. Oče so se neznano repenčili, ko sem jih poprosil denarja ter mi očitali, da je bom pognal po svetu s trebihom za kruhom. Še le ko sem jim jasno dokazal, da mi je popotovanje neogibno potrebno, dali so se potolažiti ter djali:

„Ná, tu imaš dva goldinarja, pa nič več!“ — Zračunil sem na tanko, koliko časa bom popotoval, in odmenil sem si za vsak dan deset krajcarjev.

Solnce je kazalo, da bode kmalo opoldne, ko sem koračil navkreber po hosti proti Tuhinskemu gradu. Z vsem drugim bil sem le slabo obdarovan, le materinih in očetovih opominov sem imel polno bisago, zatorej nisem obupal, da ne bi hodil po pravih potih. — Na svojej poti do Tuhinja nisem doživel nič zanimivega, samo pod Burkelčevim mlinom sem prišel med cel trop ciganov, ki mi niso dali prej miru, da sem jim dal oni krajcar, ki mi je še ostal v gostilnici, gredočemu iz Ljubljane.

Unkraj tuhinske cerkve sem nastopil pot v planino. Nič družega nisem mislil, kakor da grem na hrib Kilimandžaro v Afriki; kajti vročina je bila huda, da mi je curkoma tekel pot po obrazu, žeja pa še hujša. Sredi planine jamejo me črevlji tako žuliti, da sem je moral sezuti. „Tukaj sem prost“, mislim si, „kdo me vidi? še volk ne. Bos pojdem navkreber pa bo, saj sem sam. In zdajci se naslonim na debelo bukev, sezujem črevlje ob hrastovem štoru in

zavezavši je z motvozjo vržem je čez ramo ter rivam dalje po ozki, prav pasji stezi tako navkreber, da bi se bil lahko večkrat v koleno vgriznil.

Noč je bila že razprostrla svoja črna krila po zemlji; zvezdice so migljale na nebu in luna je svetila, jaz pa sem še taval po hosti. Vse to se mi je zdelo zelo poetično in romantično, samo koristno ne za-me. Truden in lačen sem bil že, da sem komaj dalje stopal; kajti klobasice, ki so mi je dali mati, pošle so mi že, predno sem prišel v Tuhin. Z veliko težavo sem prikobacal vrh planine. „Kam pa sedaj?“ vprašam se, „noč je že, saj me bo še volk snedel v tej puščavi, kar me Bog varuj in sv. Klemen na Pišanjevici, ki je volčji gospodar“. Prišedši nekoliko korakov navzdol, zagledam v daljavi luč. Vesel pozabim lakote in jamem prepevati:

Niž ne maraj, moj prijatelj

Saj boš doma hruške klatil.

V preveliki radosti sem urno poskočil čez ograjo, pripravljeno za ovce, pa o joj! zadril se mi je v boso peto velik trn ter mi take bolečine napravil, da so me kar težave obšle. — Čez dolgo časa sem prikrevsal do majhine bajte, od koder

mi je prej sijala luč. Na pragu me srečajo hišni gospodar, povzdignejo svetilnico, ki so jo imeli v rokah, nekoliko više ter me pogledajo od nog do glave, mislé si gotovo: „Za božji čas, od kod pa to bitje!“ — „Dober večer, oče! saj ste, če se ne motim; ali me boste prenočili? Pot sem zgrešil v temi, pa noge me hudo bolé.“ — „Ne vem, kako bo šlo; imamo že nekega berača, Ulčarjevega Jožeta. Pa le stopite noter, bo že nekako.“ Odprem lesene duri z leseno kljuko, ki so tako grdo zaškripale, kakor bi jim bil stopil na rep ali pa Bog vé kaj žalega storil. Pri peči je sedel omenjeni berač, grd kot sam rogač, z razmršeno brado in strašno velikimi usti, iz katerih sta molela dva velika zoba kakor brajnika. Svoje reči položim po klopi ter se vsedem ne ravno blizo njega, ker me ga je bilo skoraj strah. „Bog ti daj dober večer, prijatelj!“ ogovori me, „ti hodiš tudi bos, kakor jaz. Saj imaš prav, utrdile se nama bodo nogé, pa črevlje bodeva prihranila“.

Sedaj pride v sobo debela ženska podoba z veliko skledo krompirja in lesenimi žlicami. Vsede se za mizo ter ne reče nič. Za njo pride dva čvrsta korenjaka v sivih pruštofih, vse-

deta se v kot za mizo in ne rečeta nič; slednjič pa pridejo hišni oče in hišna mati, naredé velik križ ter molijo „očenaš“, potem pa sežejo po krompirji.

Berač pri peči je tiho sedel in grozno zijal. S svitlimi očmi je gledal na mizo, kako gine krompir iz sklede. Videti, da ga nihče ne povabi k večerji, reče s hripavim glasom: „Bog vam požegnaj pa tolažnik sv. Duh, da bi se vam ne zaletelo!“ „Bog plati!“ odgovori družina smeje, „če hočete pa se vsedite sem, boste nekoliko večerjali!“ „E bom pa počakal, če vam kaj ostane“, reče ves vesel ter jame požirati debele sline, kakor bi bil že deset krompirjev pojedel.

Ko je družina zapustila mizo, znosil se je berač nad ostalim krompirjem, potem pa jel prepevati tako grdo, da sem si kar ušesa tiščal:

Sveti Tomaž je v Indijo šel,
Ker je dosti težav imel.

Med tem prinese domača hči, velikanska, debela ženska, velik otep slame ter naredi posteljo kraj klopi. „No oče, sedaj pa le pojdite spat, če ste trudni!“ Rekla mi je oče menda zató, ker sem sedel v temnem kotu pod staro

uro in nekoliko pokašljeval. „Še nisem oče!“ rečem jej ter se zvrnem na slamo. Zraven mene vleže se berač, pomoli svojo zmršeno brado proti meni in pravi: „Veš, prijatelj! nocoj spiš pri Pogledniku, da boš vedel, če boš še kedaj tod hodil“. „Že dobro“, mislim si, „vse bom na tanko pogledal, samo ko bi bilo kaj prigrizniti, ali ti ljudje ne poznajo dobrih del usmiljenja“.

Komaj sem nekoliko zadremal, ko se privleče v sobo cela drhal moških s sekirami na ramah. Posedli so krog mize in hišni oče prinesó jim žganja, brinjevca ali slivovca, ne vem. Dolgo nisem mogel zaspati zaradi mnogega vpitja, in ko sem bil že na pol v Morfejevem naročji, čul sem še vedno hrščeči glas neke robate pesmi, ki pravi:

Moja dečva je Štajerka
Jaz sem pa Kranjc,
Moja dečva je šparovka
Jaz sem pa pijanec.

III.

V gornjem Gradu 9. avg.
zvečer ob 11 uri.

Zjutraj se zbudim na tešče v planinski bajti in bil sem še pri Pogledniku. Pogledam krog

sebe, pa berača sivobradca ni bilo nikjer; pogledam dalje po hiši, sinočnih rogoviležev ni bilo nikjer; pogledam v kot za mizo, nikjer ni bilo žive duše. „Jože, sedaj si pa sam!“ rečem sam pri sebi, „kaj pa, ko bi si napravil pipico tobačka za zajutrek, saj nimaš nobene božje reči v usta djati“. Potipljem krog sebe. Na slami pri glavi je ležala gorjača, torba in črevlji, le pipe ni bilo nikjer. Iščem in iščem po slami, pri peči, za pečjo, pa nikjer je ni. „Kaj“, pravim, „ko bi jo bil vzel le-uni rokomah in si postregel ž njo?“ — Grozna žalost me obide, ko vidim, da sem prišel ob vse svoje premoženje, ob pipo s svitlim pokrovom in roženo cevjo, iz ktere so pušili še moj stari oče in Bog vedi kdo še poprej. „O audi Jupiter, audiat fas!“ zdihoval sem, „moja preljubljena pipica je prišla v ptuje roke; nikdar je več videl ne bom! — Opravim se urno ter zapustim hišo trdo sklenivši, da ne bom nikdar več tukaj spal.

Po ozki, kameniti stezi sredi smrekovega gozda pridem do visoke sive skale. Splazim se z veliko težavo na-njo, in glej! Vsa dolina do gornjega Grada se je razprostirala pred menoj: ob krajih visoke, s temnim smrečjem obraščene

planine, spodaj zelena dolinica, po ktorej se je vil bistri potok, sem ter tje pa raztresene posamne hiše in bele cerkvice. Kakor nekaj Mozes z gore Nebo obljubljeno deželo, pregledoval sem jaz vesel to malo dolinico, štajerski svet. Ko pa je bila moja radost največa, kihnil sem zaporedoma trikrat prav hudo. „To je dober omen“, djal sem in zapustil pečino.

Prišedši v dolino k novejši Štifti, umijem se v studenčnici, potem pa pravim: „Jože! danes še nisi bil pri maši, stopi tu-le nekoliko v cerkev!“ Odprem velika vrata, pa cerkev je bila vsa prazna, le za durmi je klečala stara ženica in grozno urno migala s svojo suho brado. „Ali ne bo maše“, vprašam jo. „Je že minula; če hočete iti k maši, pojdite k sv. Miklavžu, ondi se bo sedaj-le pričela.“

V četrthi ure prikorakam k sv. Miklavžu, kjer se je ravno začela maša in sicer peta. Na koru je sedel pri majhenih orglicah, kakoršnih še nikdar nisem videl, dolg suh šolmašter v gosposkeji, zakrpaneji suknji in je takó neusmiljeno vdeloval po klaviaturi, da sem menil zdaj zdaj se mora razleteti to malo delce. Ker ni bilo na koru niti pevkinj niti pevcev, krožil je vedno

solo. Ali ta solo bil je grozno dolgočasna melodija, podobna starej šolmašterski:

Sv. Miklavža cerkvice, cerkvice,

Kuca, kuca, kuca, cerkvice.

Gori je namalana merkvice, merkvice,

Kuca, kuca, kuca, merkvice.

Po dokončani službi božji me je spodil brž s kora ter ga skrbno zaklenil. Menda se je bal, da bi mu kdo ne ukradel male igračice, ki mi je bila res takó všeč, da sem se še sredi cerkve ozrl parkrat na kor.

Unkraj sv. Miklavža pridem do samotne hiše, kjer je visel nad vratmi smrekov vršiček — znamenje, da je ondi gostilnica. — Vležem se pod hišo na trato in jamem premišljevati: „Danes imam dvajset krajcarjev za pot, ker nisem včeraj nič zapravil. Dobro, opoldne bo mastno kosilo in lahko bom nekoliko poduškal“. Domislil sem se vseh jedil in pijač, ki se dobé v krčmi za poštene denarje; tuhtal in tuhtal sem, kako bi obrnil svojih dvajset krajcarjev, da bi bilo prav. V takovih blazih mislih zatisnem oči in sladko zaspim. V spanji se mi je senjalo, da sem bil na gori Olimpiški, ki pa je bila popolnoma podobna izanskemu Krimu. Pri-

kaže se mi čuden možicelj suhega obraza in plašat ko trska. Imel je velika očala na nosu, še večja pa ušesa, pod brado pa nekoliko kocin, ktere je neprenehoma vihal. Kremžil in pačil se mi je strašno grdo ter raztegoval usta do ušes; na strani pa mu je stala, o groza! Dora dela Bunka, ki pa je bila še veliko debelejša, nego tisti večer. Možicelj se mi grozno grdo namrdne ter mi pomiga s prstom, potem pa zgineta oba dva v oblake. Jaz zakričim samega strahu in se zbudim. „Te senje ne pomenijo nič dobrega“ mislim si in skobacam kviško.

Videti na solncu, da je že zdavno odzvonilo poldne, grem v krčmo ter ukažem prinesiti jedi in pijače; povedal pa sem koj, da samo za dvajset krajcarjev, kar se je gostilničarju čudno zdelo in je nekako pomenljivo pomajal z glavo. — Pri drugi mizi je sedel čokast človek bledega zaraščenega obraza v lovskeji obleki. Imel je pred seboj polič vina, pušil je iz velike turške pipe in se vedno igral s kozarcem. Ker so naji zapustili oče krčmar, ostala sva sama ter prodajala grozni dolg čas. Slednjič se nama omajata jezika in jameva se pogovarjati o tej in uni reči. Povedal mi je, da je zemljomerec,

domá iz Češkega, da stanuje v gornjem Gradu itd. Beseda dá besedo in kmalu sva bila najboljša prijatelja. Brž izpije svoj polič vina potem pa se vsede k meni in reče, prinesite polni bokal. Jaz, odkritosrčna duša, mu naravnost povem, da nimam več denarja, on pa me potolaži rekoč, da bo vse sam plačal. Pila sva ga, da je bilo veselje; on si je prižgal smodko meni pa dal svojo turško pipo, ko sem mu povedal, da mi je moja ukradena.

Da bi nama čas prej minul, jameva prepevati razne pesmi, on česke, jaz slovenske narodne. Najbolj mu je bila všeč tista, ki pravi:

Le pijmo ga,
Ne glejmo ga,
Saj je vinceč,
Saj ni vodà.

Moral sem mu jo toliko časa peti, da se je je popolnoma naučil; in da ne bi je pozabil, zapisal si jo je v knjižico. Jaz si njegovih pesem nisem dokaj zapomnil, ker so imele malo besedi, a grozno veliko: trala, trala, trala la; ně, ně, ně itd.

Ko sva se ga bila že dobro nalezla, rekel mi je, naj grem ž njim spat v gornji Grad, kar

sem jako rad storil. Ura je bila že deset odbila, ko sva jo mahala po cesti ob potoku Dreti in pela:

Byl tam jedni pivovárek,
Tam bydlil náš Vencel sládek etc.

Zemljomerec je bil zelo postrežljiv, zatoorej sem ga koj zapisal v svojem dnevniku v rubriko med dobre duhove. Dal mi je svojo lastno postelj, kjer sem tako sladko spal, da sem se še le drugo jutro zbudil.

IV.

V Rečici 10. avg.

Drugo jutro se poslovim od svojega prijatelja zemljomerca in grem dalje svoj pot. Prišedši unkraj gornjega Grada, vsedem se na cestni nasip, podprem glavo z obema rokama ter jamem premišljevati vse križe in težave, ki sem jih pretrpel, odkar sem zapustil Ljubljano. Bili so večidel za-me žalostni dogodki. Vzdihnul sem iz globočine svojega srcá in djal: „O bore jaz!“ — Potem grem dalje in dalje in slednjič pridem v velik gozd, ktereга ni bilo ni konca ni kraja. Ker je solnce vedno huje pripekalo in tudi moj širokokrajnež ni mogel več varovati zarujavelih

lie pekočih solnčnih žarkov, ležem kraj ceste na trato v hrastovo senco. Da bi mi dolgčas ne bilo, vzemem iz torbe kos popirja ter jamem kovati spis „Napoleon in Later na spodnjem svetu“. Ko sem bil ravno najbolje zamišljen v Plutovo kraljestvo in sem si bil že izbral potrebnih oseb za svoj spis, zalaja pred menoj majhen psiček, skoči k meni in me zgrabi meni nič tebi nič za rokav. „Ti nemarast ti kosmatinska!“ pravim sam pri sebi, „to bi bilo pa vendar preveč, da bi me imela vsaka božja stvar pod oblastjo“; in ravno sem zgrabil palico, da bi bil okrénil predrznega pseta čez pleča, ko se zasliši s ceste sem nežen glas: „Ta Finetelj ta, ali greš koj sem!“ Pri tej priči me pusti kodrasti Finetelj ter steče po cesti, odkoder se je čul glas.

Kmalopotem se prikažete izza smrečja dve „brinéti“, zali gospodičini v črnih mantilah in s čikoži na glavi, za njima pa je stopal počasno velik, gosposko oblečen človek s sivo brado. Čudé se sem gledal prišlo trojico ter si mislil: „od kod pa ti dii minorum gentium?“

Ko vidi jo hladno senco na zeleni trati, polasti se jih ta misel, kakor mene prej: zavijó

jo s ceste k meni pod hrast, in prijazno me pozdravivši, posedejo vsi trije blizo mene. „To ne bo slabo“, mislim si, „imel bom prijetno družčino!“ Finetelj je bil odslej popolnoma miren, nič več me ni vlekel za rokav, marveč jel je migati s kosmatim repom ter se mi prilizovati. Da bi starega gospoda in priljudni gospodičini kolikor moč zabavljaj, zberem vse svoje umetalne izraze ter jamem govoriti, ker nisem družega vedel, o težavni poti in hudi vročini. Gospodičini ste bili jako prijazni, torej se je kmalo vnel živ pogovor o tej in uni reči, česar pa nočem tukaj obširno popisovati, da bi se kak sovražnik ženskega spola ne spodtikal.

„Bog daj“, želel sem si, „da bi me ta družčina tako brž ne zapustila! — tukaj je dobro biti“. Pa moje želje se niso spolnile. Nekoliko odpočiyši si, vstanejo zopet ter se odpravijo dalje rekoč, da jih čaka voz v bližnji vasi, ki je popelje v Mozirje. Pri slovesu mi reče stari gospod, da naj ga obiščem, kedar pridem v Mozirje, kar sem mu prav rad obljubil.

Kake pol ure pozneje se tudi jaz spravim na noge, da bi odrinil dalje iskat obljubljene dežele, kjer se cedi mleko in med. Ogledovaje

se okrog, da ne bi kaj pozabil, zagledam v travi, kjer ste sedeli gospodičini, majheno knjižico. Bila je lepo vezana in na platnici ste bili vtisnjeni črki M. B. „To je gotovo pozabila ktera ljubeznjivih gospodičin“, mislim si, „ravno prav, ko pridem v Mozirje, izročim jima jo sam“.

Počasno krevsaje po cesti odprem knjigo in ves vesel zapazim, da so Jenkove pesmi. „Ahá“, pravim, „te dve ste gotovo Slovenki, ki tako ljubite nežne pesmice našega vrlega pesnika“. Na zadnji strani najdem na rudečkast popir lepo spisano pesmico, zloženo v čistej slovenščini; glasila se je tako-le:

Zgubljena nedolžnost.

Oče so rekli: dekle nikar!

Mati so rekli: pust' ga z nimar!

Ti pa si vendar ljubila ga

Mlad'ga vrtnarja, brhkega.

Pod tvoje je hodil oknice.

Ti rada si mu verjela vse,

Okradel ti je devištva cvet,

Okradel veselje mladih let.

Kje tvoja je, dekle, lepota zdaj?

Zastonj se jočeš, jo kličeš nazaj;

Odnesel že zdavnej potok dereč

Devištva je venec, — nedolžnost je preč. M. B.

„Kdo bi bil zložil to pesmico?“ tako sem premišljeval, „morda je ktera gospodičin pisateljica, to bi jo še desetkrat krasnejo storilo“. V takove misli vtopljen sem šel v strahu božjem dalje, pesmica pa se mi je vedno prijetneja zdela, — ne vem zakaj.

Proti večeru pridem v majheno vas, kjer pribobni Savina od koroško-kranjske meje. Pri prvi hiši vprašam na pragu stoječega kovača umazanca z gobovo kapo na glavi: „Oče, kako se pa pravi tej vasi?“ — Dedec me meri s svitlimi očmi od nog do glave; še le, ko ga vdruči vprašam, mislé, da je morda gluh, reče nekako boječe: „Sv. Miha imamo za patrona“, ter se pomakne nazaj v kovačnico. „Imejte patrona, kakoršnega hočete, kaj me to briga, ali bolj dolgočasnega patrona gotovo ni več na Štajerskem, ko si ti dedec.“ Ker sem koj prvega človeka grozno puščobnega naletel, nisem hotel ondi prenočiti, pa saj bi me morda tudi ne bili hoteli, ampak šel sem dalje ob Savini.

Noč je bila temna, da še ceste nisem razločil. Dež je jel naletovati in nogé so me že zeló bolele, vasi pa nikjer nobene; kesal sem se, da nisem ostal v prvi vasi. Čez dobro uro

pridem do samotne bajte, kjer je še luč brlela. Ker nisem mogel najti duri, stopim pod okna in potrkam po šipah. Kmalo pomoli glavo ven dolga suha babina in zarohni nad menoj: „Kadú razbija okno?“ — „Hoj mati, ali ste sami doma? odprite no vašo beznico, zunaj lije dež, ko bi ga bil kdo najel!“ rečem jej; pa stara je bila zeló neusmiljenega srcá. „Grdoba pijana“, djala je, „le tje pojdi, kjer si se ga nažerl!“ in zaloputnila je okno. — „Tako-le se ti godi Jože“, pravim pol žalostno, „lačen in žejen si, malo manjka, da ne tešč, baba pa te zmerja s pijancem. O svet — kam si prišel!“ — Zraven hiše je bilo nekoliko napušča in pod njim kup listja; to mi je pomagalo iz zadrege. Truden in moker zvrnem se v listje, saj je bilo dobro za-me, Bog, da sem bil pod streho! Ravno sem nekoliko zatisnil oči, ko se začujejo proti hiši štramasti koraki. „Kje pa smo, hej!“ vpil je prišlec, „Urška, ljuba moja stara švedravka, odpri no, saj te imam rad, čuješ?!“ Pa Urška ni več čula, ali pa ni hotela. „Oh saj pravim“, nadaljeval je. „oh saj pravim, še pod svojo streho ne smem, zató ker sem izpil frakelj žganja, o jej! — saj pravim — baba gospodár, pa volk

mesar“. Takó je godrujal dedec ter se zvrnil pod kap, kajti moči so ga bile zapustile. S hripavim glasom je jel peti:

Ni goršega dekleta pod Šmarno goró,
Ko je Ržinkova Minka s koščeno brado.

„Oh revež“, mislim si, „če je tá tvoja žena, tako si res usmiljenja vreden. Bolje bi ti bilo, da bi jej bil mlinski kamen na vrat obesil, ter jo potopil v globino Savine, preden si si jo nakopal na glavo“. Dež je pojenjal in dedec je dobro spal pod kapom, jaz pa v listji.

V.

V Mozirji 11. avgusta.

Drugo jutro se zbudim, ko se je ravno dan storil in glej! pod kapom je ležal berač Ulčarjev Jože, ki mi je bil pri Pogledniku pipo ukradel. „Sedaj te pa imam tiček“, pravim mu ter stopim k njemu. Primem ga za kolar pri srajci ter ga vzdignem kviško, da so se mu koj vsi udje potresli. „Duša stara!“ rečem mu, „ali mi boš dal pipo nazaj!“ Berač me debelo pogleda, izvleče pipo iz žepa rekoč: „Ljubi moj prijatelj! ta pipa je moja, kupil sem jo od nekega Juda“.

— „Lažeš, ti si mi jo ukradel v planini pri Pogledniku, ali ne veš?! Koj mi jo daj sem, če ne“ — —. Berač videti, da ni drugače, dá mi jo brez daljnega upora.

Tako sem zopet dobil po čudni naključbi svojo pipico preljubljeno. Samega veselja sem jo koj natlačil in pričel pušiti, da bi se prepričal, če še tako dobro vleče, kakor prej. — Bila je še nepoškodovana in jaz sem bil vesel, vesel, zato ker sem imel zopet pipo.

Na poti dojdem velicega moža z dolgo sivo brado in oblečenega v trdo rujavo kuto — očeta kapucina. Njegovo obličje je bilo resno, veličastno, spoštljivo; bil je mož ves po volji božji. Pripovedoval mi je mnogo, kar pa sem ohranil za-se, in dajal mi je take nauke, da so mi segali do dna srcá. Marsikako resnico mi je povedal, katere ne bom nikdar pozabil, ki pa bi bila morda marsikomu drugemu v spodtikljeji, posebno takim, ki človeka sovražijo, ako jim pové resnico, in ki imajo le tiste za prave „moraliste“, ki znajo h krati dvema gospodoma služiti; Joža, ljubi moj prijatelj! kaj praviš, mar ni to res?

Kapucinec me kmalo zapusti ter zavije čez Savino proti Nazaretu v samostan, jaz pa grem zamišljen dalje ter premišljujem človeško osodo. Imel sem takrat veliko misli, grozno veliko, pa vse take, da jih nisem mogel spraviti na papir.

Ker sem po dnevi zarad vročine vedno po-legal po sencah, prehitela me je noč, predno sem prišel do Mozirja. Bil sem sam in bil sem vesel, da sem bil sam, ker me ni nihče motil v mojih domišljijah. Veš brate, jaz sem neznano neukreten in siten, če me kdo moti, kedar sem zamišljen; pravim, zeló neukreten, še celó hud in takrat me najlože razjeziš. Na nebu je sijala luna in jaz sem se jej smejal, ker se mi je zdela vsa njena podoba tako melanholična in ravno zató vsem zaljubljenim tako prijetna, da jo vedno opevajo. Abotniki! ali ne veste, da ona nima ni sluha ni vida? Pa kaj druge karam, saj sem sam ravno tak. — Savini valovi so tako prijetno šumljali, kakor bi pele Sirene in zató sem tudi jaz začel peti:

Je veterček pihal,
Je dežek rosil,
Saj te nisem prosila,
Pa bi hodil ne bil.

Ko pa sem prišel blizo Mozirja, jel sem drugače peti takó, kakor pojó ljudje vedno veseli in zadovoljni, namreč:

Bratci veseli vsi,
Tralala tralala
Pesem zapojmo mi
Tralalala.

Tako sem pel in pesem me je storila še bolj veselega, da sem celó zavriskal.

Moralo je biti že precej pozno, ko pridem do Mozirja. Luči ni bilo nikjer nobene, le tu in tam je kak pes zalajal nad menoj, potem pa se zopet mirno vlegel v svoje gnezdo. Nekaj časa hodim po vasi gori in doli, gledam na levo, gledam na desno, pa nikjer žive duše. „Kaj bo?“ pravim, „povsod imajo že zaprto, zunaj prenočiti bo pa nekoliko premrzlo; zeblo te bo, da ti bodo udje drgetali in od mraza boš škripal z zobmi!“

V takih nadlogah stopim nekoliko dalje unkraj cerkve, kar zagledam na spodnji strani ceste v zgornji sobi luč. Vžgem dva klinčka ter posvetim kviško, in res nisem se goljufal: nad vratmi je visel smrekov vršiček, znamenje, da sem prišel do krčme. „Bog in sv. križ božji!“

pravim sam pri sebi, „Jože! tukaj-le potrkaš, pa se ti bo odprlo, če le vrag ni. Saj pravijo, kdor trka, se mu odpre“. Stisnem pest in bunk bunk! loputnem parkrat po vratih, pa nihče se mi ne oglasi. Loputnem v drugo, bolj trdo, pa nič. — Potem vdarim s črevljem po durih, da sem menil, vse se mora razleteti; nič pomagalo. — Zaletim se s hrbtom v duri, da bi je vrgel iz tečajev, pa zastonj: duri so bile trdne, bolj ko moj hrbet, in družega nisem opravil, kakor da me je desna rama celó bolela. Jezen, da me nobeden ne sliši, jamem klicati: „Hej duše zaspane, ali boste odprli, ali ne! — Razbijem vam duri, okna, pa še kaj družega, če ni drugače!“ Vpij ali ne vpij, vse je zastonj. Potem stopim konec hiše, kjer je bila zgoraj luč, spodej pri steni pa je bil ulnjak. Zagrabim pest peska ter ga zalučim v okno. Cin, cin, cin! je zazvenelo po šipah. Nekdo pride k oknu, zakolne prav robato, potem pa gre zopet stran. „Tako trdo-vratnih ljudi pa še zopet ne“, mislim si. „ne menijo se, če bi jim tudi hišo narobe obrnil. Pogledati hočem, kaj vendar delajo gori“. Splazim se na ulnjak, pa bil sem še premajhen, da bi bil videl v sobo. Poprimem se za okrožje

pri oknu ter se spnem kviško, in glej kaj vidim: kraj postelje pri peči je sedela stara žena in spala. Glava jej je vedno lezla v naročje in kedar je že dosti daleč prilezla, vzdignila jo je zopet nekoliko kviško. Blizo okna pri mizi je sedela mlada dekle in zraven nje velik, čokast fant s kastorcem na glavi in lepo svilnato ruto za vratom. Dekle je sedela nekako zamišljena, fant pa jej je govoril, kakor je bilo videti, tako živo na srce, ter jej včasih stisnil roko, da se je zazibal deklici večkrat majhen smehljej krog ustnic. „Aha“, pravim, „sedaj pa že vém, zakaj nočejo odpreti; tukaj se ženijo, ženijo, o kriška gosposka! stara mati pa spi, kakor bi jej še mar ne bilo! — To je romantično, — ne, to je idilično, idilično! iz tega se bo skovala lepa novela. O Jože, česa vsega ne doživiš!“ Ravno sem premišljeval, ali bi potrkal na okno, da bi me pustili v sobo, ali ne, ko se h krati pripodi krog ogla cel roj fantov. „Hudič! ali te imamo!“ vpili so in koli so jeli pokati ob plotu, da je bilo groza. Samega strahu onemorejo mi roke in jaz telebim tako trdo na ulnjak, da se streha pod menoj polomi ter padem v ulnjak na kup slame. Slišal sem, kako so rentočili fantje in

udrihali po nekom, pa nisem vedel po kom. Kmalo potem se je vsa druhal razšla in jaz sem na tihem Boga hvalil, da sem padel v ulnjak in da nisem nič dobil po plečih. Vse je bilo dobro v moji baraki, gorko je bilo še preveč, le lakota me je nadlegovala in skrbelo me je, kako pridem drugo jutro iz lesene ječe.

VI.

V Mozirji 12. avgusta.

Ura je počasno natolkla v zvoniku tri, ko odprem drugo jutro oči ter jamem gledati okrog sebe, oziraje se po kakovi luknji, po kateri bi mogel priti na beli dan. Pa vse je bilo zastonj. Majhena vratica so bila od znotraj in zunaj dobro zapahnjena, kak panj odmakniti bilo je pa težavno delo. „E, kaj bi si glavo belil“, mislim si, „kjer je bilo toliko prostora, da sem noter padel, ondi bom tudi ven prišel“. Poprimem se z obema rokama za gredo, dvignem se kviško in kmalo sem pomolil — najprvo peté — in ulnjaka.

Zopet sem bil prost; zopet sem vžival veselje tega pokvarjenega svetá, ki je že popolnoma skočil iz ojníc. Zapel sem si suknjo, da

bi se zavaroval ostremu jutranjemu zraku, zažgal pipo, potem pa šel na cesto iz vasi, da bi vsaj nobeden ne vedel, kje sem prenočil. — Zeblo me je tako prebito, da sem se ves tresel, in to še toliko boljše, ker nisem imel nobene božje stvari v ustih od včerajšnjega opoldneva. — Solnce je priplavalo izza hribov ter lepo obsevalo s svojimi žarki vinograde na severo-vzhodni strani. Prizor je bil krasen, veličasten, pa jaz sem se malo brigal za vse to, ker me je preveč zeblo.

Prišel sem bil že precej daleč unkraj Mozirja in sklenil sem kar dalje potovati proti Braslovčam, pa domislim se knjižice v žepu in lepih gospodičen, ki ste me predvčeranjim povabili obiskati jo. „Ne boš, Jože“, djal sem „ti moraš nazaj v Mozirje, naj velja kar hoče; že ti je šlo za materino doto in pa za pol dne sem ali tje. Morda je katerej gospodičini zelo žal po knjigi, morda bi bila tvoja malomarnost celó vzrok, da bi se katera jokala, kar pa Bog varuj; kajti, jaz sem zelo usmiljenega srca in rajši bi se sam jokal tri dni in tri noči, ko bi se mi ljubilo in bi utegnil, nego da bi storil kakej gospodičini kaj žalega“. Tako sem mislil in

zdajci mi pride naproti neki človek, ki je vedno švedral sem ter tje po poti, kakor bi bila vsa cesta njegova. „Aha“, pravim sam pri sebi „ti si ga pa naložil — Matevža — presneto te dobro meče“. — Vriskal je, ko sama živina, potem pa jel peti neko znano pesem, ki pravi:

Oj mamca jaz vas vprašam,
Od kod ste vi doma? —
„Tam unokraj Ljubljance
S prelep'ga Krakov'ga“.

To pesem je nekaj časa pel, nekaj časa žvižgal, potem pa zopet zavriskal. „Hembrajte!“ pravim, „ta je pa krašnjiška, pa vendar ne bom srečal kacega znanca?“ — In res je bilo takó. Ko pridem bliže, spoznam svojega nekdanjega tovarša Premčevega Toneta v irhastih hlačah in baržunastem prusniku z debelimi svitlimi gumbi. — Bil je Tone, s katerim sva pasla nekdam skupaj krave po županovem gozdu, ter pekla krompir in repo; s katerim sva znala toliko národnih pesem, da jih cela fara toliko ni vedela; bil je on, ki me je naučil piščalke delati, biče plesti in pokati, da so se lisice in zajci po gozdu plašili, s katerim sva se tolikrat gugala na Mežnarkovi starikovi vrbi, kjer me

je večkrat nalašč takó prebrnil, da mi je tekla kri iz nosa in ust, — njega sem srečal danes prvikrat, od kar sem zapustil pašnik ter nastopil pot kulture.

„O, Jože! kaj pa že tebe sem prinesel!“ pravi zeló vesel, ko se snideva. „Ne hodi dalje, pojdi z menoj nazaj v Mozirje. Dal bom za šest bokalov vina, da ga bova pila skupaj, saj se že dolgo nisva videla. Vidiš, ti si že postal nekaj gospoda, jaz sem pa še zmeraj hlapec; pa nič ne dé. — Veš, ne smeš zameriti, danes sem nekoliko pijan, ker je bil včeraj pri nas semenj.“

Vrnila sva se v Mozirje in sicer v ravno tisto krčmo, kjer sem po noči ulnjak podrl. — Krčmarica, stara mati, sedeli so za durmi pri oknu in si meli neprenehoma oči, menda se niso bili zvečer sedé dovolj naspali; hčeri pa, ki je bila sinoči vsa „in dulci jubilo“ se je tudi močno zdehalo, zató se je večkrat naslonila na mizo in, če se ne motim dremala. S Tonetom se vsedeva k smrekovi mizi pri peči ter začneva pri poliču.

Zdaj pride v sobo sivoglav mož z vso resasto kamižolo in svetilnico v rokah. Držal se je grozno hudo in jaz sem si mislil, da se mu

že ni kaj prida senjalo. — Stori nekaj korakov po hiši, potem pa vdari s pestjo ob mizo, da se je zaspana hčerka — pa ne, da bi jej to očital — vsa stresnila in kviško planila. S trdim in hrščečim glasom jel je stari razsajati po hiši, kakor sama hudoba. Pri peči sta sedela hlapca in pastir, in koj potem jaz. „Kdo je bil tisti telebán“, djal je, „ki mi je po noči podrl uljnak, jaz ga čem vedeti? — Jaz sem dal dolgemu Juriju dvanajst grošev in frakelj šnopca, da mi ga je pokril, sedaj je pa nekova prekleta zver vse deske polomila in še celó sleme odtrgala! Ali si bil ti Štefan? ali pa vaji kdo zmrzlaka zmrznjena? Jaz bi le rad vedel, kdo imá pri mojem ulnjaku kaj opraviti?!“ — Ko so se vsi trije zaporedoma priverili in pridušili, da ni bil nihče pri ulnjaku, utihnil je tudi stari; mene, četrtega, še pogledal ni; kajti tega si še misliti ni mogel, da bi bil jaz tisti, ki uljake podira pod oknom, kjer leži domača hči. „Oh“ djal sem, „ko bi ti to vedel, kar jaz vem, potlej bi še-le razsajal, potlej; pa molčati hočem, zató ker se mi dečva smili“.

Tone me je zapustil proti poldnu ter šel nekam v hribe, jaz pa sem sklenil obiskati vče-

rajšino družčino. Preden sem zapustil krčmo, povedal mi je pastir skrivaj, za kar sem mu dal kozarec vina in pipo tobaka, da sinoči ni bil tepen oni fantalin, ki je bil v zgornici, ampak njegov tovariš, ki ga je čakal spodej pri drevarnici.

Zunaj na trati sem si odrgnil črevlje ter strkal prah s hlač in suknje, da bi prišel bolj „elegant“ k svojima „brinetama“, potem pa še pogladil lasé, da ne bi se držala na njih kaka mrva ali pleva od sinočnega prenočišča. Zraven hiše na klopici je sedel stari, sivobradi gospod in pušil tobak iz dolge pipe. Sprejel me je prav prijazno ter me peljal v zgorno sobo k hčerama. Nekako čudno mi je bilo pri srcu, ko sem ji zopet videl; ne vem kako je to, da imá nekateri človek toliko upliva do nas, da se nas polasté nehoté nekaki občutki, kedar ga vidimo, katerih si še prav razložiti ne vémo. Jako ste bili veseli, ko sem jima prinesel knjižico, rekli ste, da jima je drag spominek od nekoga, ki ga že ni več na svetu. — Gospod mi je pokazal svoje bukvišče, ki je bilo res jako bogato in lepo vredjeno; koj sem sprevidel, da sem med omikanimi ljudmi.

Proti poldnu prikaže se v sobo čudna moška postava s frakom in veliko pinjo na glavi. Bil je tako nekako čudno vstvarjen, da ga še prav popisati ne morem. Delal je strašne poklone, in svoje suhe nožice je tako umetno prestavljal in postavljaj, vil in krivenčil, da me je nehoté smeh posilil. „Kaj bo pa ta povedal?“ mislim si in ga ogledujem z začudenjem. Tudi gospodičini ste se smejali in kakor sem videl, prav debelo norčevali iz te pokveke, ki pa si je menda vse to štel v čast, in je menil, da se godijo takove šale le iz zgolj ljubezni do njega. — Srečen človek, ki živi v domišljiji! — Ko sem ga dalje pregledoval, polastila se me je neka misel, sicer prav neumna, namreč, mislil sem si: Kaj ko bi mu sedaj-le potisnil tisto pinjo na glavo, da bi mu segla čez ušesa, kakor mački lonec, kedar va-nj glavo vtika, in bi ga ne mogel koj sneti? To bi bilo smeha!

Vse popoldne smo se razveseljevali prav dobro, in ozkohlačni gospodek je govoril tako navdušeno, da je prebrnil v svojej gorečnosti steklenico z vinom gospodičnoma na obleko. Prevelike sramote ni vedel, kaj bi počel, izgovarjal in opravičeval se je z umetno-pletenimi reki,

kakoršnih je najti po onih „Galanteriebuch“ imenovanih knjižurah, pa kar je, to je, gospodičini bili ste mokri, gospodek pa suh, kot kresilna goba. Ves potrto poslovil se je kmalo ter šel ne vém kam. — Pozneje sem zvedel, da je, ne vém kje že pisar, da pa pride skoraj vsak dan v Mozirje poklone delat.

Zvečer sem imel še veselje sniti se z dvema izvrstnima rodoljuboma gg. L, ki sta me jako prijazno sprejela in mi celó prenočišče preskrbela.

VII.

V Braslovčah 13. avgusta.

Soba v g. L hiši je bila jako prijetna, čedna in olepšana z raznimi podobami. Vse je kazalo, da stanujejo tu Slovenci, pravi Slovenci; kajti po stenah so visele podobe svetega Cirila in Metoda, Svatopluka, Přemisa Otokarja in več družih. Na mizi je stala majolika, narodna slovenska posoda, iz katere smo ga zvečer tako ruvali rumenega štajerca, da je kar od mize teklo; — bila je to žlahtna kapljica, kakoršne imajo naši Mozirčanje dovolj; ali je bila domačega pridelka ali ne, tega nisem prašal,

kajti bil sem zadovoljen in potolažen, da je le gladko tekla po grlu. — Mozirsko vino me je tako navdušilo ter mi takove misli zbudilo v glavi, da sem skoval koj tisti večer, še preden sem šel spat, tri pesmice: dve na čast svojima brinetima, eno pa Ulčarjevemu Jožetu, ki mi je bil pipo ukradel. Prvih dveh ne bodem dal nikdar na svetlo, ker ste zaljubljeni, zaljubljenih pesem pa se bojé nekateri slovenski puristi in linguisti kakor jih imenuje Prešerin, — bolj nego same črne kuge, posebno pa, če najdejo v njih besedo „srček“. Ta mala, ljubeznjiva besedica, ki je po vsem svojem obsegu čisto nedolžna in nepokvarljiva, če jo tudi desetkrat preobrnemo na robe in na lice, ta besedica zdi se vendar nekaterim ljudem moškega spola tako pregrešna, da se menijo vseh sedem naglavnih grehov vdeležiti, ako bi jo kedaj izustili. — Tretja pesem pa, o Ulčarjevem Jožetu, je tako robata, da se bojim ž njo med omikani svet, zato jo bodem zapustil v svojem „testamentu“, če ga bodem kedaj delal našim domačim gorcancem in hribovcem, naj se masté ž njo in jo prepevajo za kozami po grmovji in bodičevji, da se bo razlegala od Triglava do Balkana.

Po noči proti polnoči nastane strašna nevihta; mislil sem, vse Mozirje mora se pogrezniti. Grmelo pa treskalo je, da se je zemlja tresla in zunaj je tulil vihar, kakor bi se bile vse peklenške pošasti odklenile v peklu in prihrule na svet. Okna moje spalnice so šklemfetale, in debele na pol strjene deževne kaplje so vdarjale po šipah. — Urno skočim s postelje, stopim k oknu ter zrem mirno v črno noč, kjer se je vžigal blisk za bliskom in razsvitljeval okolico. Bil je krasen prizor, ki mi je zbudil veliko misli in marsikaki vzdihljaj odnesel je vihar čez hribe proti belej Ljubljani, kjer sem s svojimi tovarši toliko let klopi drgal. — Srečni spomini!

Drugo jutro nisem ravno zgodaj vstal, ker bilo je že blizo deset, ko se odpravim iz Mozirja proti Braslovčam. Ležal sem pa zato dolgo, ker so tudi drugi ležali, in jaz sem se jih bal buditi. — To jutro ste me zadeli dve nesreči, ena večja od druge. Prva bila je ta, da mi je zmanjkalo tobaka in moral sem vse jutro požirati tešče slin; druga pa je bila še huja. Ožuljili so me bili namreč črevlji takó želó po členkih in oglinku, da sem imel vse krvave nogé.

Zvečer nisem dosti čutil bolečin, po noči pa so se rane razbolele in noge so mi tako otekle, da nisem mogel skoraj črevljev obuti. „Le čakaj Jože“, djal sem, „sedaj-le bodeš vedel, kaj je bogpomagaj!“ Nogé so debele, črevlji pa majheni. Ah ti prebiti črevljar ti, zakaj je prišlo vse to? Zavoljo mojih pregreh, ker sem se včeraj norčeval iz suhega gospodka, ki je imel tudi ozke črevljice, ozke hlačice in ozko suk-njico, nos pa strašno širok. Kesal sem se, zelo kesal, pa kaj se će, kedar pobije toča, ne po-maga več ni moliti ni škropiti.

Od začetka je šlo grozno težavno in sveta potrpežljivost jela me je že zapuščati, tako da sem večkrat spoteknivši se nad kamenom ob cesti robato zarentačil nad črevljem in črev-ljarjem, ki ni vzel pravega kopita v roke; pa slednjič sem se pomiril, ker so se nogé neko-liko navadile in sem laže hodil, sam pri sebi sem pa tudi mislil: „Kaj se bodeš jezil, saj si sam kriv vsega tega; čemu pa iščeš slepih miši po svetu, doma bi bil ostal, pa bi bilo“.

Počasi sem jo mahal ob Savinji, opiraje se na svojo debelo palico. Na severovzhodnji strani se je dvigala proti nebu Oljska gora s prijazno

cerkvijo, pred menoj pa se je razprostirala krasna savinjska dolina doli proti Celju.

Unkraj vode na trati skakalo je celo kerdelo nagih otrók, ki so se kopali v Savinji. Ti mali Adamčki so bili razne velikosti, majheni in bolj veliki, kakor kočevarski grehi. Bilo je veselje gledati to malo gomazen, kako dobro je znala plavati po precej globoki reki. Zdaj so plavali pod vodo, zdaj znak, potem so se zopet vrstili zaporedoma in delali zajčke, najbolj pa mi je bilo všeč, da so znali vodo tako dobro jezdariti. Takove vaje so otrokom jako koristne, le treba jim je kakega varuha pri globokih vodah, in tega jim tukaj ni manjkalo. Na debelem hrastovem tnalu sta sedela dva odraščena fantina, pastirja, in še precej dobro prepevala znano pesem:

Sem fantič urlavbar
Imam kratke lasé,
Pa se vendar tepejo
Dekleta za mé.

Solnce je že zašlo, ko pridem v Braslovče. Trg mi je bil zeló všeč, ker stoji nekoliko na vzvišenem kraji in se od tod lepo vidi po okolici. Na zahodnji strani zunaj trga stoji pokopališče,

krog in krog obdano z vinogradi, gotovo sladko tolažilo pijancem, ki ondi v miru počivajo. Pridni Braslovčanje nimajo skrb samo za žive, ampak tudi za mrtve.

Ker so me že zelo nogé bolele, stopim koj v prvo krčmo kraj ceste, da bi ondi prenočil, če ravno vnanja uprava ni kaj prida obetala, pa meni je bila všeč, ker sem imel malo borov in bi ne bil mogel plačati kake boljše postelje, nego na slami; razun tega pa sem iskal vedno le originalnih krčem, ker vém, da se po takovih marsikaj sliši in zvé, česar bi po imenitnih gostilnicah s pregrnjenimi mizami zastonj iskal. — Počasi odprem majhine zakajene duri, na katerih so se še poznali trije veliki križi sv. treh kraljev, in stopim v sobo. Za mizo je sedel dolg možak svetlih oči in dolzega, zakrivljenega nosa, ki me prav po domače popraša: „Kaj bi pa ti rad?“ — „Kaj bi rad?“ pravim, „saj veste po kaj se pride v krčmo: polič vina, nekoliko kruha, če družega nimate, potlej grem spat“. „Ali imaš kaj denarja?“ vpraša me nekako pomenljivo. „Toliko že, da bodem večerjo plačal“, odvrnem mu kratko. „No, potlej pa le ostani, otep slame ti bom zastonj dal pod hrbet in glavo, da bodeš

pod klopjo bolj mehko ležal“. Naglo mi pricitra polič vina, ki ni bilo ravno slabo, in nekaj kruha, kar pa sem mu moral koj plačati, ker mi ni hotel nič upati.

Ker nisem hotel čakati, da bi mi bil napravil postelj v sobi pod klopjo, zlezem počasi na skednji v senó, kjer prav sladko zaspim.

VIII.

Na Vranskem 14. avgusta.

Zjutraj moralo je biti še precej zgodaj. ko me zbudé tiste skokonoge živalice, katerih se nahaja mnogo po takovih posteljah, po kakoršnih sem jaz navadno spal, in ki bi bile morda kakemu natoroznancu po godu, meni pa, ki se ne pečam dosti z živalstvom, posebno z merčesi ne, bile so zeló nadležne. Skozi špranje je pihal veter po meni, da me je jelo precej zebsti, zato sežem krog sebe, da bi nagraбил sená in se zakopal va-nj, pa kako se razveselim, ko ošlatam namesto merve nekaj kosmatega. „To bo kožuh“, pravim ter ga potegnem k sebi pa o groza: zdajci plane kvišku ženska postava in jame nekaj mrmrati, bila je menda še na pol v sanjah. Zakričim na glas in hočem zbežati na drugo stran

skednja, pa bilo je že vrag, da sem imel na vsem svojem popotovanji vedno nesrečo. Nakrat zmanjka mrve in desk pod nogami, in ko bi trenil, padem seženj globoko skozi veliko luknjo, kjer mečejo klajo v hlev, v jasli med živino.

Ženska na skednji jame vpiti za menoj: „Matej, Matej, potrpi no! pač boš pogledal, kaj rmenica dela!“ Pa jaz se nisem zmenil za babje vpitje in nisem utegnil gledati, kaj dela rmenica, ki je menda ravno pod menoj ležala in grozno sopla; vil in preobračal sem se, da bi prišel, kakor si bodi že, iz jasli na prosto.

Kmalopotem pride ona ženska, ki je bila vzrok, da sem padel v jasli. sama v hlev in jame klicati rmenico. Videti pa, da krava ni več sama, ampak da ima zraven sebe še lepo tele, jame vsa prestrašena vpiti po hlevu: „Oh jej, saj pravim, krava je tele imela — človeka pa nobenega! Matej, kam te je pes nesel!“ Urno steče iz hleva, menda po Mateja; jaz pa porabim to priliko ter se zmotam iz jasli zopet na skedenj in od ondod po polomljeni lestvi na vrt.

V veži je stala babina, grda ko sama mora, in je neznansko vpila nad možem, dolgonosim krčmarjem, ki je slonel na oknu in mirno pušil

tobak. Očitala mu je, da se nič ne meni za gospodarstvo, da mu ni mar, če bi tudi poginila krava v hlevu, kar bi se to noč kaj lahko zgodilo. Mož je bil grozno potrpežljiv, le žal besedice ni rekel svoje zakonski polovici. „Ti si potrpežljiva dušica“, djal sem sam pri sebi, „zato pa nosi žena hlače“.

Hitro izpijem za pet krajcarjev brinjevca, ker družega ni bilo dobiti v hiši, potem pa se urno odpravim proti Vranskemu; kajti bal sem se, da bi se še mene baba ne lotila, ker je nisem ubogal, da bi pogledal k rmenici. — Po poti sem dolgo premišljeval: „Bog vé, ali so vse ženske v Braslovčah tako hude, ali kaj li? potem bi se bil naš Prešern zelo motil, ki poje:

Ve Kranjice ste košate,
So prijazne Štajerke itd.

V srcu pa sem natihoma sklenil, da ko bi se kedaj ženil, v Braslovče ne bi hotel nikdar po-njo iti.

Solnce je hudo pripekalo, ko pridem proti poldnevu v Gomilsko. Vležem se na trebuh v veliko travo pod širokovejo lipo, da bi se nekoliko ohladil. Kmalu se privali proti meni debel, majhen gospod v dolgej, črnej suknji in z veliko

pinjo, vso oguljeno in pomečkano, kakor bi bili golobje v njej gnjezdili. Pogleda me zaničljivo, ubogo zgrevano dušo, ter gre dalje svoj pot ne prašaje me, če sem že kosil. — Potem prideta dva žandarma z nasajenima bajonetoma; pogledata me bolj na tenko, če ne bi bil kak nevarni postopač, in ker nista ničesar sumljivega zapažila, gresta mirno dalje. Slednjič pride močnati mlinar v raztrganej kamižoli. Ta se mi približa na deset korakov in zarenči nad menoj: „Kdo pa ti je rekel po travi valjati se? Kdo bo pa kosil, ko boš vso pomečkal? ali se mi ne spraviš koj od tod!“ In pri tej priči zgrabi neko krepelce za plotom in stopi proti meni. — Ostalo mi ni družega, nego pobrati se urno z nesrečnega kraja in bežati, kar so mi dale pete, sicer bi bil lahko prav po ceni kaj skupil od hudobnega Štajerca. „Sedaj si steknil usmiljenega Samarijana“, djal sem sam pri sebi in šel urno proti veliki cesti.

Na Vranskem sem našel vse drugačne ljudi. Oče Šentak so bili veliko bolje vstvarjeni po volji božji; kajti dali so sami za dva bokala vina, ko sem jim povedal, da poznam Biskarjevega Franceljna iz Blagovice. „Vi pa vi, oče

Šentak!“ mislim si, „vas bom pa že pohvalil po svetu, koder bodem hodil, če tudi pridem v Sibirijo“.

Pri mizi, ravno nama nasproti, sta sedela dva človeka. Eden bil je cesarski služabnik — oficir polka Gerstnerjevega? drugi pa, ves poraščen, bil je podoben, če ravno že prileten, vendar še oni sodrgi meščanskih ljudi, ki je imenujemo „štucarje“. Prste imel je vse okovane, od prusnika mu je visela cela reč svitlih motvozi in verižic, kar je naznanjalo, da ima gospod tudi uro. Več ko desetkrat je povedal, da je bil prej stotnik, da se je anno 48 vojskoval na Laškem pod Radeckim itd.

Zvečer dolgo nisem mogel zaspati, ker so fantje jako prijetno peli na vasi; bila je znana domača pesmica:

Oj fantje se skup zbiramo,
Na Laško pomarširamo.
Oj zdaj gremó, oj zdaj gremó,
Nazaj nas več ne bo.

Dolgo sem zrl skozi okno po okolici, ki jo je čarobno razsvetljeval mesec.

IX.

V Krašnji 15. avgusta.

„Da si mi vedno zdrava, štajerska zemlja, kjer sem doživel nekaj prav grenkih, nekaj pa tudi prav prijetnih dni! Vedno se te bodem spominjal, zlasti pa tebe Mozirje, ki imaš zale dekleta, dobro vino in grozno hudomušne krčmarje, kakor je bil oni, kateremu sem podrl ulnjak!“ Tako sem govoril sam s seboj, ko sem že imel Vransko za hrbtom in sem zopet stal na Kranjskem. Vsedem se kraj ceste in jamem pregledovati svojo kaso. Bila je že revna, grozno revna: samo dvanajst poštenih borov je bilo še v njej. „Nič Jože“, djal sem, „ne bo te še vrag vzel, do doma imaš dovolj dvanajst krajcarjev“.

Prišel sem sedaj v tako zvani „črni graben“, ki je dobro znan po Slovenskem zavoljo mnogih potepuhov, ki so se nekdam klatili po tukajšnjih gozdih in katerih se še sedaj ne manjka; zatorej se ne bo nihče čudil, da sem se tudi jaz zeló bal za svoje premoženje, če ravno ni bilo obilno. Marsikteri Francozek, ki je srečno ubežal

ruskej zimi in neusmiljenim kozakom, našel je tukaj svoj grob, če ga niso nagega sredi ceste pustili. Ko bi hotel vse na tanko popisati, kar vém o tem kraji iz gotovih virov — rečem ti, dragi bralec! vstajali bi ti lasjé, če si tudi še takó hladnokrven. Ne imenuje se ta dolina zastonj črni graben; kajti kraj je že sam po sebi tako dolgočasen in puščoben, da je človeka skoraj po dnevi groza, ako potuje sam todi. — Dolina je dolga kake tri ure, od obéh strani obdana z visokimi, gosto obraščenimi hribi. Razun Trojanske vasi ni tu skoraj nobene hiše, posebno kake poštene ne. Kako je moralo biti še le pred kakimi šestdesetimi leti?

Po poldne proti štirim pridem v Št. Ožbolt in kar naravnost mahnem jo v Rzinovo krčmo, da bi pognal še ostalih dvanajst krajcarjev. Gospodu Noulijanu, tukajšnemu poštarju in krčmarju, moram izreči prisrčno hvalo, da so ravnali z menoj prav po človeško, kar se mi je na vsem mojem popotovanji le redkokrat pripetilo. Oni še vedó, da je krščanska dolžnost popotnike sprejemati, žejne napajati in lačne nasitovati, če tudi za denar. Ker so poštar videli, da sem grozno utrujen in da me noge bolé, bili so

tako velikodušni, da so upregli kobilico v hlevu in me potegnili dve uri daleč do doma. Povedati pa moram, da so to storili brez plačila, ker so me poznali, da sem ondi doma, kjer nas vse rado ima.

Ko sem zopet enkrat v svojem življenji prijetno sedel na vozu in drdral po prašnej cesti proti Blagovici, domislim se nemškega pisatelja Seume-ta, ki je potoval 1801. leta po tej dolini. V svojem popisu „Spaziergang nach Syrakus“ grozno toži, da ga je v Št. Ožboltu neki trdosrčni kramar v ostri zimi že pozno po noči prav po pesje iztiral iz sobe, ker ni bil „nobel“ in se ni pripeljal v kočiji, kakor delajo navadno gospôda. Jezil se je nad vsemi Šentožbolčani, še celo nad fajmoštrom, ki je tako slabo vladal svoje ovčice, da niso poznali krščanskega usmiljenja. Jaz moram reči, da se mi je vse bolje postreglo, da sem bil popolnoma zadovoljen s postrežbo, če ravno nisem več imel, nego dvanajst soldov.

Solnce je že zahajalo, ko pridem zopet domu v Krašnjo. Oče so bili danes bolje volje, nego takrat, ko sem odhajal. Dali so sami za polič vina pri Juriji, in so me neprenehoma izpraše-

vali, kako po Štajerskem letina kaže; to se vé, da sem jim jaz vedel le vse dobro povedati, kar jih je še bolj razveselilo.

Zdaj pa z Bogom dragi bralec! dokler se zopet ne vidimo v kakem drugem potopisu.

Cesar Jožef v Krašnji.

„Kedaj pa je bil cesar Jožef v Krašnji?“ vprašam starega Lógarja, ko sva sedela vrh Rakitovca pod Boltétovo črešnjo in pila polič tolkovca, vina domačega pridelka, ki pa je bilo tako kislo, da me je kar za ušesi praskalo, bilo je namreč stolčeno in izprešano iz samih najdrobnejših in pustejših drobnic in lesnik, katere je v jeseni stari Bolté v mezelanastih hlačah z veliko težavo otresel in potem naredil vino.

Izpivši kozarec takošnega čmerikovca, počehljal se je Logar za vratom, potegnil usta navskriž, potem pa je jel pripovedovati: „Kedaj je bil cesar Jožef v Krašnji, tega ne pomnim, mene še takrat ni bilo na svetu, bil sem menda v repinem strnišču, moja ranjka mati pa so pomnili dobro, bili so še takrat mladi in so služili ravno pri Županu za deklo. Neko popoldne, ko sva v Ajdovščah krompir kopala, pravili so mi ravno tako-le, kakor bom jaz povedal, vse sem si dobro zapomnil; kajti jaz nisem tako slabe butice, da bi nič ne ostalo v njej, samo

kedar ga preveč srknem, zmeša se mi nekoliko, da štorcljam in kobalim gori proti vam po vseh kolesnicah in prekopih. — Kakor sem že rekel, povedati hočem vse natanko; pravili so pa tako-le“:

„Ljubi moj Francek! ti si še mlad, bodeš še marsikaj skusil na svetu, jaz sem pa že stara jóra, kakor zemlja, torej ne bom dolgo krevsala todi. Mnogo sem doživela na svetu, veš Francek, mnogo dobrega in slabega, kakor je ravno nanesla sreča. Bila sem celo tako srečna, da sem se omožila in ravno tvojega očeta sem vzela. Takrat, ko sva bila s tvojim očetom že nekoliko znana in je bil že tudi govorico sprožil, da bi me vzel, imela sem še to posebno srečo, da sem videla cesarja Jožefa; da prav njega samega sem videla, in pa še lep, srebern križavec mi je podaril.

Jaz sem služila takrat pri Županu za prvo deklo, zato sem tudi služila en goldinar in pa deset krajcarjev več, nego druge dekcle, razun tega pa sem dobila še vsako leto dvoje nogovice in pa delavne čevlje na kveder pošite. — Neko popoldne se pripelje iz Ljubljane cesar Jožef. Prišedši na pošto, popraša poštarja, kje ostajajo

njegovi vojaki čez noč. Poštar mu pové, da v Krašnji. „Dobro“, pravi Jožef. „brž naprezite in peljite me v Krašnjo, jaz hočem ondi spati, kjer ostajajo moji fantje.“ — Bilo je že proti večeru, ko pridrdrajo kočije na Županovo dvorišče; ali to so ti bile kočije, taciš še nisem nikoli videla, in jih ne bom. — Vse se je lesketalo in bliščalo. Se vé, Županu se še senjalo ni, da bi prišel kedaj cesar v njegovo hišo. Pohlevno je snel svojo zeleno kapico raz glavo, vzel tobačnico iz žepa ter ponudil okrog stoječim svojega tirolskega tobaka. Sedaj stopi cesar predenj ter pravi: „Bog vam daj dober večer, jaz sem cesar Jožef; ali bo prostora za prenočišče?“ — Župan samega strahu ni vedel, kaj bi počel; brž mu pokaže to-le sobo, kjer je sedaj šola — ondi je imel pripravljeno za bolj imenitne gospode — potem pa pridirja v kuhinjo ter razpodi vse deklet ven. Vse je hotel imeti h kratu storjeno: ta je pomivala, una brisala, tretja zopet letala po vasi iskaje kuretine, župan pa samega strahu in veselja ni mogel ničesar delati. Mene je doletelo najvažnejše opravilo, da sem šla mizo pregrinjat. Oblekla sem višnjevo janko, opasala bel predpas, na glavo pa

sem djala šapelj, kakor je hotel imeti župan. To ti rečem, sukala sem se, kakor vrtavka, in cesar Jožef se mi je kar smejal, ker mi je šlo vse tako urno izpod rok.

Zvečer smo sedeli v veži in večerjali v oblicah krompir pa kašo. Jaz sem sedela na kraju, zraven mene pa ranji tvoj oče, ki je takrat grabne trebil na županovih travnikih. Mene so dekletke ravno dražile, da bom morala odslej hoditi pokrita, ker bom dobila moža, da ne bom smela nositi pušeljca itd., ko pa pride k mizi cesar Jožef ter vzeme izpred mene najdebelejši krompir. Kaj slastno ga je povžival, župan pa mu je nekaj pripovedoval na-me in ranjega očeta kazaje. Koj sem vedela, da se menita o najini možitvi. Slednjič mi cesar prijazno pokima, potaplja me po rami, potem pa seže v žep in privleče polno pest križavcev ven. Kolikor jih je bilo krog mize, vsacemu je dal enega, meni in pa tvojemu očetu dal je po dva. Sami nismo vedeli, kaj bi počeli, hotli smo mu poljubovati roko, pa ni pustil.

Drugo jutro, preden je odšel, rekel je županu, naj mi pové, da moram svojega prihodnjega moža rada imeti ter ga bogati.“

Tako so mi pravili mati o cesarju Jožefu, ki jim je dal dva križavca, katera so dolgo hranili v svoji skrinji v spodnjem predalčku pod ženitovanjskim pismom, meni pa so ju samo enkrat pokazali. Ko pa so ranjco mater — Bog jim daj dobro — moj poslednji steber, kedar nisem imel denarja, odnesli na Šimenčevo njivo, pogledal sem sam bolj globoko v materino skrinjo, vzal iz predalčka ter ju nesel k Jožku v krčmo, kjer sem se tri dni in tri noči neizrečeno ukvarjal in ubijal, preden sem ju spravil pod streho slabega života. Kajti mislil sem si: nobena reč ni pridna, če je dolgo pod zaporico, torej je najbolje, če ju spravim med svet. Pri nas sta se že dolgo klatila, naj pa še drugej pogledata pod ključavnico, kjer bosta bolj mirno živela, ko pa v materini skrinji, kjer sem jima jaz vedno po življenji stregel, dokler ju nisem umoril — tista dva cesarjeva Abeljna.

Ko je dokončal svojo važno pripoved, izlil je še ostal kislo vino v svoj vajeni želodec, mene pa je rešil strašne zadrege; kajti pripravil sem bil že srebrno šestico ter jo namenil Logarju, da bi bil popil vino namesto mene.

Nočni sprehod.

(Obraz iz življenja na kmetih.)

Mudil sem se tri dni pri svoji teti na Moravškem, kjer se mi je tako prijetno zdelo, da ne morem nikdar pozabiti tistega časa.

Šajčeva hiša, — kjer so domá moja teta, — je pol zidana pol lesena, pokrita s slamo in stoji na nekoliko vzvišenem kraju v ozki dolinici. Spodej pod hišo v dolini se vije precej velik potok — Drtišica, kjer klopočeta noč in dan dva mlina. Pred hišo pod hribom se razprostira sadni vrt z velikanskimi hruškami in jablani, ki že donášajo mnogo, mnogo let obilo sadú Šajčevi družini; od vrta dalje proti zahodnji strani so lepo obsejane njive in spodej v dolini travniki. Na desnem bregu te dolinice stoji popolnoma skrita v sadno drevje vas Svinje in nad vasjó, celó do vrh griča Gaberka širijo se lepi vinogradi, edini v tem kraju kranjske

dežele. Na vzhodnji strani vrh griča je zopet prijazna vas Negasterne in za vasjó dviga se kvišku gora sv. Valentina. — Na južni strani, le nekoliko korakov od Šajčeve hiše, je precej visok, obraščen hrib in vrh hriba prijazna cerkva sv. Mohorja in Fortunata, o katerej vé ljudstvo mnogo pripovedek; na desni strani tega hriba pa, ravno konec Šajčevih njiv, je zopet majhen, pa strm holmec, kjer molé iz goščave sive podrtine starega Rožeškega gradu.

To je popis prijetnega kraja, kjer sem bil tri dni na počitnicah, kraja, ki mi je bil tako mil in drag, da ga ne morem pozabiti, čeravno je le prosto kmečko selišče.

Bilo je že pozno zvečer in cerkovnik pri sv. Mohorji je zvonil ravno k sv. Florijanu, ko smo sedeli na vrtu pod veliko tepko in večerjali. Domači so bili že trudni po trdi mlačvi ves božji dan; zatorej so se kmalo odpravili vsak v svoje ležišče; le jaz in stari oče sva obsedela še na trinogatih stolčkih in se pogovarjala, kako je dan današnji po širocem svetu.

Mesec je priplaval izza hriba ter krasno obseval majheno dolinico, in bleda luč je lukala tudi polagoma skozi gosto drevje do naju. Ozrem

se proti Rožeku, kjer so se dvigale sive razvaline iz gostega smrečja v bledi mesečini kakor strahoviti nočni duhovi, po goščavi pa je grdo skovikala sova, edina prebivalka podrtega gradu.

„Jože!“ rekó mi stari Šajčev oče, „daj mi daj še pipico tobaka, potlej pa grem pogledat nekoliko po turščici; dozdeva se mi, da zahaja jazbec va-njo; danes zjutraj sem našel veliko storžev oglodanih po tleh“.

Ko napravijo tobak, stopijo v hišo ter prinesó dolgo puško, potem pa zginejo, varno stopaje po razoru in skrbno ogledovaje se, med visokimi turščičnimi stebli.

Meni se tudi še ni poljubilo spat; zatorej vzemem svojo pipo ter se napotim po stezi med njivami proti Rožeku. Mesec je svetil tako lepo, da se je skoraj videlo kakor po dnevi, in mene je vedno nekaj vleklo med staro zidovje. Dolgo sem šaril po grimovji navkreber; spodej pri na pol podrtej bajti je renčal pes in se hudoval nad menoj, krog glave so mi vršali grdi netopirji in tu pa tam sem izpodil kako sovo, ki je odletela z lahnim šumenjem v drugo stran.

Prišedši vrh griča splazim se na razrušeni stolp, kjer je bila nekđaj kapela, ter jamem

krožiti neko prav dolgočasno pesem. Marsikoga bi spreletela groza na tem kraju in ob takovem času, meni pa se je zdelo šele prijetno.

Pod stolpom, kjer sem sedel, bila je nekđaj kapela, kamor so pokopavali protestante, ki so pomrli na Kranjskem, in moja ranjca mati so mi večkrat pravili, da so njihova stara mati dobro pomnili, ko so pokopali nekđaj mlado gospó iz Ljubljane v tej kapeli, ki je bila neki vsa v svili in zlatu opravljena. Nahajajo se še dandanašnji človeške kosti pod stolpom.

Ko se naveličam peti, jamem oponašati sovo, ki je skovikala v drugi strani, in oponašal sem jo tako dobro, da se je jela vedno bolj in bolj hudovati in se mi bližati. Ko sem se tudi tega dela naveličal, jel sem nagajati psu, ki je še vedno lajal spodej ter posnemati njegov glas. — Zdaj zašumi nekaj na spodnji strani grada, ondi, kjer je bilo nekđaj dvorišče. Ker sem bil precej visoko zlezel na stolp, videl sem lahko vse krog sebe; in kaj je bilo? Pod borovcem zagledam majhnega možička s širokim klobukom in v dolgej suknji, ki je neznano hitel kopati in riti v zemljo.

„Kaj hudirja“, mislim si, „ali je ušel staremu Šajcu jazbec v luknjo, ali kaj-li, da ga iz-

kopava, kdo drugi vendar nima kaj opraviti tukaj o tem času?" — Zopet začnem oponašati zdaj sovo zdaj psa, pa dedec se ni ganil, ampak še bolj je hitel kopati. Potem zapuham parkrat prav močno po lovskeji navadi, mislé: „če so Šajčev oče, bodo se mi že oglasili“, — pa nič. Sedaj se sklonim kvišku in zaupijem prav na dolgo: „kdooo — paaa — siiii?!“ Zdajci poneha dedec in pogleda gori; videti pa visoko na zidovji črno postavo, vrže rovnico na stran, stisne klobuk pod pazduho in grozno široko in dolgo prekrižavši se zbeži med smrečjem v dolino tako urno, da so mu štiriletne smrečice in borovčki kar med nogami švigali. Nekaj časa sem se debelo krohotal za njim videti ga, kakó jo pleve, slednjič pa se mi je jel smiliti, zato ga začnem klicati, da naj počaka, da ni nič hudega, — pa vse zastonj. Če sem bolj klical, bolj je dedec tekel, in kedar je prišel do kakega plotu ali meje, ni imel časa preskočiti je, ampak kar zvalil se je čez.

Videti, da se ne dá potolažiti, pustim ga pri miru, potem pa zlezem z zidú ter grem gledat na kraj, kjer je kopal. Rovnica je ležala v grmovji, na tleh so bili trije križci iz leskovih

šibic, pri zidu pa so bile izkopane tri majhene jame, kakor bi bil kdo polžev iskal. „Ahá“, pravim, „ta je iskal zaklada, se je pa mene zbal“. —

Kmalo potem počí na njivi puška. „Sedaj pa je jazbec padel“, mislim si ter se odpravim urno z grada. In res, kraj turščice v razorji so sedeli Šajčev oče in kresali gobo, zraven njih pa je ležal precej velik jazbec mrtev.

„Ali ste ga, oče?“ ogovorim jih.

„Sem mu že posvetil nemerkaju“, odvrnejo smehljaje, „ki je žrl turščico, sedaj je pa ne bo več. Poglej ga, kako je rejen!“

Nisem jim hotel koj povedati, kar sem videl, ampak slečem si suknjo in se vležem na-njo na trati ogledovaje jazbeca. Stari Šajec so mirno pušili tobak in mi pripovedovali, kako so včasih lovili in streljali zajce in srne po Šipku in Gá-berji, jaz pa sem se še vedno na tihem smejal, da sem unega dedca tako oplašil.

Ravno sva mislila iti domù, ko prisopiha po poti gori ravno uni dedec, ki je kopal zaklad. Ves razmršen in gologlav približa se nama in hoče nekaj povedati, pa sapa ga je tako silila, da ni mogel govoriti.

„Kaj pa ti je Lovrenec, da si tako zasopljen?“ prašajo ga Šajec.

„Oh, — oče, — jaz, jaz sem hudi—hudi—di—diča videl.“

„E-te, pa vendar ne. Kakošen pa je bil, in kje si ga videl?“

„Gotovo, oče, prav gotovo; tu-le gori v Rožeku. Le počakajte, da vam povem“:

„Meni je pravil ranjki Ščetinec, ko sva v Koroščevem Benerji trebila cestne grabne, da je v Rožeku zaklad, ki gori vsako sredo večer med šmarnimi mašami. Meni se to leto neznano huda godí, ker ni nič zaslužka, zatorej sem sklenil zaklad izkopati, naj velja kar hoče. Škoda, da je ranjki Ščetinec že umrl, on bi me bil lahko podučil bolj na tanko, kako se koplje zaklad. On ga je bil tudi nekdej kopal, pa je prišla goreča kača z gorečim repom in pol črnega moža je gledalo iz zemlje, on pa je le kopal in kopal. Potem pa jamejo deževati špicaste preklje in goreči koli, ki so tako padali izpod neba kakor sam hudiman, potlej jo je moral pa le pobrati, kakor jaz danes.

Nocoj, ko je zvonilo k sv. Florijanu, odmolil sem pet „očenašey“ in pet „češčenasimarij“ za

Ščetinčevo dušo, potem pa še en „očenašek“ za-se, da bi me Bog varoval in angeljček varuh vsega hudega, potlej sem pa vzel rovnico in šel kopat. Sedaj pa poslušajta, kakó je bilo: Urno naredim tri križce iz leskovih šib, ki so bile letos žegnane v cerkvi cvetno nedeljo; potem pa jamem kopati ondi, kjer mi je zaznamoval ranjki Ščetinec. Nekaj časa kopljem in kopljem, kar začno lajati psi in skovikati sove, da je vse prek letelo; kakoršen glas sem hotel, slišal sem ga. Jaz se za to nisem zmenil, ker sem precej pogumen, ampak molil sem rožnikranec in kopal dalje, da je vse od mene kapalo, pogledati si pa nisem upal nikamor. Ravno sem prikopal do nekaj trdega in si mislil: sedaj-le ga pa imam, kar se vzdigne vrh zidovja strašno velik črn mož, kakor bi bil iz tal prirastel; bil je večji, lahko rečem, nego je ta-le smreka tukaj. „Kdo pa si?“ zavpil je tako grozno nad menoj, da mi je vse po ušesih zvenelo in májek je letel v drugo stran v Klemenov vinograd. Mene spreleti mraz, potem pa zopet vročina, da je vse od mene curljalo. Urno vržem rovnico stran in zbežim, kar morem po hosti, zraven pa sem molil vse molitvice, ki sem jih znal. Hudoba na zidu

pa se mi je tako grdo krohotala in režala, da nikoli tacega, za menoj pa vendar ni šel rogaček, menda zató, ker sem molil. Strah me je bilo pa takó, da nisem vedel, ali grem po nogah ali po glavi. Nikoli več ne grem kopat zaklada, če bi imel tudi cel teden požirati tešče sline.“

„Kaj pa je potlej hudič rekel, ko ste bežali?“ vprašam ga.

„Nič — krohotal se je, saj sem povedal, pa nekaj je še vpil za menoj, ne vém kaj; nisem imel časa poslušati, bilo me je preveč strah. Vedite, da mi je vsak las, čeravno jih imam prebito malo, tako stal na glavi, kakor sveča“.

„Oh oče“, pravim mu, „vi ste vendar abotni. Čemu hodite iskat zakladov v Rožek, kjer jih ni, in ravno tako tudi drugej ne? To so same vraže in sleparije. Tisti hudič, ki ste ga videli, sem jaz, le pogledjte me, ves od nog do glave. Jaz sem ondi čakal tega-le očeta, ki so šli jaz-beca streljat, vi ste pa spodej uganjali svoje čiri-čare. Saj sem vas klical, da počakajte, čemu ste pa drvili navzdol, kakor bi bili nori?“

Dedec me čudno gleda, pa verjeti le ni hotel; vedno je zatrjeval, da je videl hudiča, da ga jaz mislim le oplahitati in nalegati, da

ne bi ga bilo strah. Zastonj sem mu dokazoval, da ni res, on je le trdil, da je bil hudič na zidovji, ki varuje zaklade v Rožeku.

Šajčev oče so se smejali trdovratnemu Lovrencu ter mu djali, naj nikar več ne hodi v Rožek zakladov iskat, da se mu zopet ne prikaže kak hudič na zidu.

Lovrenc ni hotel iti do svojega domovja, ampak je zlezel na Šajčev skedenj ter se zaril v senó, midva pa sva se še dolgo smejala njegovi priprostosti in babjevernosti. Še-le ko je mesec zašel za hribe, šla sva v sobo, kjer sva na trdi klopi prav dobro zaspala.

Moj nočni sprehod pa mi je vedno v spominu, ko sem bil nekaj časa hudič.

Popotniki v arabski puščavi,

Če te je, dragi bralec! pripeljala pot v veliko kraljestvo Oggersko in si imel priložnost ogledovati in občudovati njegove znamenitosti, gotovo te je najbolj zanimala velika planjava, ki se razprostira med Karpati in Alpami in obsega 1700 štirjaških milj. Kolikor so presegle oči, videl nisi drugega, nego neizmerno planjavo. Nisi ga zapazil obraščenega holmca, ki bi te bil prijazno vabil v svoje osenčje; še le po dolgem popotovanji si zagledal v daljini nekaj nakupičenega, kar ti je naznanjalo, da prideš čez kaj časa do kake madjarske vasi. Kako si bil vesel, ko si prišel že v večernem mraku do ljudskih stanovališč; sicer so bile le borne bajtice, ali tvojim trudnim nogam bolj po godu, nego visoke palače v velikanskih mestih. Kaka radost te je navdajala, ko si pomislil, da si zopet pri ljudéh! Morda si hodil dva — tri dni, da nisi zapazil

žive duše na poti, še celo drevesa ne, kjer bi si bil mogel odpočiti v hladnej senci; le neizmerna pustina se je širila pred in za teboj; bil si kakor na morji. In to, dragi bralec! se je godilo zaporedoma, dokler si popotoval po ogerskej nižavi.

Ali vse drugače je še, ako pride človek v peščeno puščavo kamenite Arabije. Tej se nikakor ne sme primerjati ogerska nižava, ona je, rekel bi, lep obdelan vrt v primeri z arabsko peščino. Tukaj ne zapaziš niti zelene trave, niti hladnega studenca, ki bi ti dajal vsaj hladivne pijače. Le redko kje najde se kak grmiček, izpod katerega curlja majhina vodica, tolika dobrota vsakej živečej stvari, ki zajde le-sem. Kolikor oči presežejo, povsod ni družega, nego od solnca razbeljen pesek, v katerem se poznajo sem ter tje velbljodove stopinje, ki ti kažejo, da so šli tod pred malo časom karavane; pa tudi te se dolgo ne poznajo. Vrtinec nastane, vzdigne pesek in ga zapodi na vse strani, ž njim pa tudi zagrne prejšnjo sled. Ne najdeš je tukaj hiše, kjer bi si sladko odpočil, pa tudi ne žive duše, ki bi ti postregla. Le Beduin, revni sin puščave, klati se po tej pustini. On nima

nikjer domovja, vsa puščava je njegovo stanovanje. Njegovo življenje je popotovanje od kraja do kraja. Ako mu umrje oče ali mati, žena ali otrok, zakoplje ga v pesek ter potuje dalje, in če ga kedaj pot zopet pripelje na omenjeni kraj, ne najde ničesar od rajncih, kajti veter je raznesel njihove kosti po puščavi s peskom vred, da morda dve skupaj ne počivate. Kako žalostno je to, ako pomislimo, da Beduini še po smrti nimajo pokoja, da sin ne vé, kje počiva oče, kje mati, da mu še zadnji spomin na nje odnese neusmiljeni veter in ga razkropi po puščavi. A Beduin se ne zmeni za vse to; saj je vaje takošnega življenja. Njegov zagoreli upadli obraz in suha meča so vajeni vsakoršnih težav. Beduin pride siromak na svet in ostane siromak do groba, pa še celó v tem mu ni dan pokoj. Koj po rojstvu začne svoje popotovanje po puščavi in nadaljuje je še celo po smrti. On nima bogastva in krasnih palač. Velbljod, dolga arabska puška, samokresi in šotor so njegovo največje bogastvo. Velbljod mu je najdraža stvar. On ga preskrbuje z vsem, celó njegovo stanovanje nosi za njim po puščavi. Kedar ga tare lakota, služi mu velbljodovo mleko v živež, blato za kurjavo,

žejo pa si gasí z mlakužno vodo, ki jo nosi seboj v mehu. Pekoče solnce in vroči pesek ga ne nadlegujeta veliko, saj ju je navajen od mladih nóg. Naj več mu prizadene vrtinec, kedar začne sukati in odnašati pesek po puščavi; pa on že vselej vé, kedaj pride sovražnik; ko bi trenil, vleže se velbljod na tla ter stegne svoj dolgi vrat daleč naprej, in takrat je tudi čas, da se vleže Beduin in tako ležé pričakuje, da poneha veter. Pri vseh teh težavah in nevarnostih pa vendar Beduin ne zapusti svoje domovine, ampak jej ostane zvest sin. Pa tudi njegovega pobožnega duha ne zatarejo britkosti in žalostna osoda, ki mu je odmenjena.

Najlepši prizor v puščavi je proti večeru, kedar solnce zahaja. Nebo bolj in bolj rudeči in čarobno obseva široko plan. Sredi neizmerne pustine stoji Beduin s svojim velbljodom, kakor mornar na ladiji sredi sinjega morja. Prišel je čas njegove večerne molitve. Svojo preprogo, ki jo nosi vedno s seboj, pogrne po tleh ter poklekne na njo na pol sedé, obrnjen proti Mekki, in tako jame opravljati svojo večerno molitev. Njegova zagorela lica obseva divna svitloba zadnjih solčnih žarkov, zraven njega pa stoji

velbljod s povzdignjeno glavo, ter se ne gane, kakor bi poslušal pobožno molitev svojega gospoda. Nebo otemneva, in kolikor bolj se približuje noč, tem krasnejši je prizor; vidi se, kakor bi solnce v zemljo lezlo. Nastane večerni hlad; Beduin je opravil svojo molitev, pokrmil z revno pičo svojega velbljoda, potem pa se vleže k počitku. Trdi pesek mu je postelja, nočno nebo s svitlimi zvezdicami streha, velbljod pa njegov nočni tovarš, ki se je mirno vlegel zraven njega. Sedaj pa še priplava blede luna na nebo in obseva neizmerno plan, da se vsak pesek leskeče, kakor bi bila puščava posuta z biserji.

Ali drugače godi se popotniku, ki ni bil rojen v tej puščavi, katerega žene le želja po zakladih in upanje, po prestanih težavah mirno uživati pridobljeno bogastvo.

Solnce pripeka hudo. Oslabljeni potujejo karavanci po neizmerni peščini. Podplatje so jim opečeni, zagorela lica pokriva pekoč prah, človek in žival omagujeta, pa vendar silijo dalje, dalje v gotovo pogubo. Vrniti se ni več mogoče, za njimi, kakor pred njimi je peščena plan, ki je obdaja, kakor brezupnega mornarja sinje

morje. Omahovaje stopajo velbljodje dalje, gonjači si jih ne upajo zasesti, da ne bi onemogli pod preveliko težo, le za uzdo se držé, da ne bi opešali. Solnce stoji na nebu, kakor začarano, ne premekne se s svojega mesta. Krasno solnce, ki je nam tako dobrotljiva stvar božja, ki vso naravo poživlja, to solnce je tu morivno orodje vsakej živej stvari. Huda žeja je tare, jezik se jim je prisušil k nebu, da skoro ne morejo govoriti. Stiskajo se skupaj, da bi eden drugega senco vlovili in s slabim glasom prosijo vode; ali ni je nikjer kapljice krepčavne pijače. Pomagati si ne morejo več, pobijejo velbljoda in popijó smrdljivo vodo iz njegovega predala. Nekoliko okrepčani potujejo zopet dalje. Pa solnce ne jenja pripekati in tudi žeja jame na novo žgati. Velbljodov ne morejo več pobiti, ker imajo samo potrebne, kajti potem ne bi mogli dalje in dohitela bi jih gotova smrt v puščavi. Žeja in pekoče solnce je tako oslabita, da popadajo kar na tla in toliko, da ne omedlé. Sedaj pokaže eden proti zahodu rekoč: „Lejte ondi so videti mestni stolpi, hajdi na noge, ohrabrite se, kmalo bode pomagano nam in živini“. Vsi poskočijo veseli kviško in hité proti zažele-

nemu kraju. Pa o joj! to je bila le goljušiva prikazen imenovana „fata morgana“, ki je zopet zginila in revne popotnike v obupnost pogreznila. Več ne morejo dalje; živina in ljudje popadajo na tla ter hrepené po vodi. Med tem pa zaide solnce in hladni mrak nastopi. To je revnim, na pol mrtvim karavancem novo življenje; hladni mrak je zopet okrepča in brž odrinejo dalje, da bi prišli do zaželenega kraja. Velbljodje zavohajo vodo in jamejo hitreje stopati, in ko drugo jutro zarija naznani zopet prihod pekočega solnca, prekoračili so puščavo in prišli v ljubo domovje.

Spomin na Dobrovnik.

(Po češkem.)

Bilo je 186* leta, ko sem se kot mornar pripeljal na fregati „Donavi“ v luko Dobrovniško. Sedel sem na površji ladije in zrl po krajini, obdani z visokimi črnimi gorami, ki so se pred mojimi očmi na jugovzhodni strani kot temna daljna megla razprostirale.

Ko smo se pripeljali do luke, zdramil me je iz moje domišljenosti stari mornar Dalmatinec Francesco. Potaplja je me po rami, rekel mi je: „Per dio santo! prijatelj, zakaj pa neprenehoma le na gore zreš, in ničesa ne ogleduješ tukaj pred seboj?“

Predramivši se, pogledam okrog ter vidim pred seboj krasno, harmonično lego starega Dobrovnika in v pristanišču jarbole, ki so se dvigale iz globočine hrumečega morja.

Najzanimiviše in največe mesto v Dalmaciji je v vsakoršnem oziru Dobrovnik. Morski valovi

razbijajo tu ob zidovji in jezih svoja čela; zadej se dviga Monte S. Sergio, na kojem vrhu stojé tako imenovana cesarska vrata, katera so postavili 1808. leta Francozje, ki so pod Napoleonom ta kraj posedli in stari dobrovniški republiki konec storili.

Svoje ime dobiva Dobrovnik od dobrave ali dobrega gozda in Raguza od rocca chiusa, to je zaprta skala. Da so se tukaj pred davnimi leti razprostirali gozdi, kaže nam mestni obris od leta 1800. Razun temno-sivega mestnega ozidja, videti je po okolici med vinogradi po višinah, obrašenih s cipresami, smokvami in olivami, mnogo gradičev, ki delajo najlepšo ter zeló romantično z zatokom obrobjeno panoramo.

Mesto ima dve luki, eno manjšo, ki se razprostira kraj mestnega ozidja proti jugovzhodu, ter je pripravljena za lajše čolne in ladije, tukaj tudi posebno razsaja sirocco in nevihta. Druga luka, večja, ki daje pripravnost in varščino tudi največim ladijam, je kake pol ure od mesta v krasno ležečej vasi Gravosi.

Glavne, najličnejše in edine široke ulice so tu „corsa“. Nekdanjo stolno cerkev, katero je ustanovil Rihard z imenom „levovo srce“ 1192. l.,

pokončal je 1667. l. potres. Nova glavna cerkev v italijanskem slogu stoji na kraju glavne ulice nasproti staremu sodnijskemu poslopju, bivališču republike.

O nekdanjem gospodovanji in moči Dobrovnika pričajo vrata, vodnjaki in starodavna poslopja. Poslednja, prišedši iz rok osiromašilih velikašev, nahajajo se sedaj v rokah premedenih Grkov.

Nekega prijetnega večera sedim vrh ladije na straži, nad menoj bil je mesec, ki menda nikjer tako krasno ne sveti, krog njega mirijade zvezd na modrem nebesnem oboku. Ko sem bil prečital nekoliko vrstic pesme „Osman“, vpró se moje oči nehoté na jarbolo v dno morja pogreznjene ladije. Ko tu premišlujem preteklost, pristopi Francesco in jaz ga vprašam, kaj je s to potopljeno barko? Pravil mi je o tem naslednje:

„Bilo je 185* leta, prišli smo s „Tritonom“. Na tej edini izmed vseh naših avstrijskih ladij bili so, razun nekterih Dalmatincev, sami Čehi in Nemci, le enega Laha ni bilo niti rokaja iz katere druge avstrijske dežele. Neki podčastnik na tej ladiji z imenom N . . . je zelo

sovražil topničarja F . . . , takó, da je moral ta fant mnogo brez vzroka in nedolžno preterpeti. Per mio padre, to ti je bil dečko! Ali vendar je storil slab konec. Večna škoda, santa Maria! družih, bilo jih je ondi mnogo. Malo se jih je rešilo. Jaz sam sem preplaval srečno, samo dve rani sem dobil“.

„I čakaj no, da prej nisem pri koncu, preden povem začetek“, popravi Francesco, „menda je bilo 15. rožnika nekega krasnega večera. Komandant in tudi nekaj družih odpravilo se je v mesto. Tedaj se splazi skrivaj F . . . do smodnišnice in zažgé. Ko bi trenil, bila je ladija vsa goreča in v črnem gostem dimu so letali posamezni kosi ladije sem ter tje. Kar ni bilo razbito, to je utonilo. Ladija, napolnivši se z vodó, se je potopila. En sam hudobni človek bil je uzrok tolikošne nesreče. F . . . se je maščeval, ali per dio santo! jaz ne bi hotel dajati odgovora za-nj in za vse, kar je bil hudega storil!“ djál je Francesco in hotel oditi.

Jaz pa sem ga obdržal ter ga vprašal, kako se je rešil.

„Sam ne vem“, rekel je, „ali mati božja bila je gotovo pri meni. Jaz sem spal. Tu sli-

šim nakrat pok, prebudim se, ali gorjé, letel sem na kviško, in potem v viharo morje. Ni majhena reč, da mi je bila osoda toliko mila, vjel sem se za kos deske in tako sem prišel, čeravno ne brez ran, in popolnoma oslavljen na telesu do brega. Iz dveh ran sem krvavel. Glej, prijatelj, te-le rane“.

Pri teh besedah je odkril prsi in jaz sem videl znamenje, da mu je ena kroglja zadnje rebro prestrelila, druga pa mu je odtrgala kos boka. —

Tako poplača hudobno maščevanje z nesrečo tisočernih krivice, učinjene enemu! —

In vendar je mesec tako tiho na nas gledal in one njegove ovčice so se nam takó smejale, kakor bi se ne bilo tukaj nikoli nič hudega pripetilo. Mi pa smo stali na straži, razprostrli svoje oči na tisoč korakov v daljavo, in jeli natanko poslušati, da bi bili lahko dihanje valovja slišali.

Dambeški zvon.

(Po češkem.)

Zarija jasnega kristjanstva je napočila nad Polabci. To pa je šlo težko in počasi, kajti Lutici in Boderci so imeli žalostno skušnjo v svarilo; oni niso poznali križ za odrešenje, temuč za okove, s katerimi so jih hoteli ptujci okleniti. A vendar so tu pa tam nekateri molili Krista. Tako se je zgodilo, da se je tudi v malem mestecu sedanjem Rõblu pri jezeru blizu Šverina mala krščanska naselbina ustanovila. Od početka neobilna in neznatna, z notranjo slogom in krščansko potrpežljivostjo proti zaprekam onih, ki so še žrtve Perunu zažigali, rastla in razširjala se je ter zvekševala, tako da si je mogla tudi cerkvico potaviti.

Se ve da so na to pogledovali poganski bratje Boderci z jeznimi očmi, ali kristjanom javno škodovati niso mogli, kajti tudi knez Gosalk je priznaval Krista.

Iz daljnega kraja dobila je ta občina od neznanega dobrotnika zvon v svoje neizmerno veselje; že se je bližal dar mestecu. Pogani, slišavši o tem, grozili so, da si bodo na vso moč prizadevali, da ne pride zvon v zvonik. Kajti to jih je vznemirjalo ter budilo njihovo zlost in jezo, kedar so slišali kovinski jezik oznanjati čast Kristovo, h katerej je kristjane vabil.

Njihov namen se jim je posrečil; zvon jim je prišel z zvijačo v roke. Potopili so ga v tako imenovano Dambeško jezero, iz poganških ust je bila nad njim izrečena kletev, da ne bi se nikdar več prikazal na dan.

Kristjanom pa, katere je ta nesreča bolešno presunila, ostalo je vendar še eno upanje, da bodo zaželeni zvon zopet dobili. Vsako leto na dan sv. Janeza, med poldnevom, izplaval je zvon na površino jezera, zibal se na njegovih čistih valovih, a moklo, žalostno in bolešno odmevali so njegovi polni zvoki. Tu so vselej sem prispeli kristjani prizadevaje si in vse poskušaje, kako bi mogli uničiti moč hudobe. Pa nič ni pomagalo, njih molitve in prošnje niso imele uspeha; kakor hitro je udarila ura eno, zgubil se je zvon z žalostnim glasom v vodnih globo-

činah. Zlasti bogati kristjani so se trudili dobiti zvon, kajti bili so že za-nj postavili visok zvonik pri krasni večji cerkvi. Ali mnoga, mnoga leta, z njimi mnogi dan sv. Janeza je minul, a vselej so se vračali od jezera praznih rok. Poslednja nada je ugasnila, zgubili so zaupanje, da bi kedaj uničili kletev, a že niso več hodili k jezeru.

Tu sta se nekdaž na oni osodni dan opoldne dva majhna otroka kopala in čofala ob bregu jezera, iz kojega sta pobirala kamenčke. O, kako se začudita! Iz globočine priplava na površje zvon, ziblje se na modri jezerni planoti ter krasno odmeva sè svojimi polnimi zvoki. A prizibal se je celo k začudenima otrokoma; eno dete odveže predpas naglo ter ga vrže na zvon. A gledi! zvon neha doneti ter se jenja gugati. Kletev poganov je bila uničena.

Po bliskovo se je raznesla ta novica po okolici a tudi v mesto; vsak je hitel k Dambeškemu jezeru hoté se prepričati o resnici, a nobeden kristjan ni bil prevarjen v svojo radost. Zvon je čakal, da ga odnesó. Tu pošljejo bogati nekoga izmed svojih sè šestimi, urnimi,

močnimi konji, vpreženimi v močen, ozaljšan voz, da bi pripeljal zvon v mesto.

Zvon so naložili na ovenčan voz. Vže je počil bogatinec po svojih konjih rekoč: „Naj zvoni zvon bogatim!“ pa o groza: postranke so se pretrgale, kot pajčine, a voz se ni premaknil, niti ne ko so še več konj vpregli. Vse prizadeve so bile zastonj.

Tu se prerije skozi gnječo mož reven človek, ali previden in pošten, ki je sebe in svojo družino siromašno s sirom in mlekom svojih dveh suhih krav in s pridelki majhnega polja živil. Ta pravi ljudstvu: „Kdor v Boga zaupa, tega gospod ne zapusti. Dovolite mi, krajani, da bi s pomočjo svoje stare živinice ljubi zvon pripeljal v mesto. Bog mi pomore!“

A temu se posmeje bogatinec, ki z mnogimi konji ni mogel voza premakniti, dvomil je o tem marsikdo drugi; ali ko so uslišali pobožnega starca, ki je kleče in zaupljivo zrl v jasno nebo ter prosil Boga pomoči, sklonil je vsakteri glavo ter boječe in molče pričakoval izida. — Starec je vpregel svoji potrpežljivi krayici, poln zaupanja v pomoč, kajti angeljev glas mu je šepetal: „Upaj, Bog ti pomaga!“

Pognal je svoji kravici ter glasno zaklical: „Naj zvoni zvon za revne in bogate!“ Gledi — voz z zvonom je tekel brez vsega truda po cesti, a vriski in hvalospevi kristjanskih ljudi so bili neskončni. Kako mogočno je donel njihov glas, ko je zvon v zvoniku prvič zapel, kako slavno se je vznášala k nebeškemu tronu njihova molitev: „Slava bodi Bogu na višavah, a na zemlji bodi mir vsem ljudem!“

Se ve da vže ta cerkvica več ne stoji, ali na njenem mestu kipi v oblake druga, večja in krasnejša, sv. Miklavžu posvečena, iz koje visokega zvonika, milo in krepko „Dambeški zvon“ revne in bogate vabi. A ko bi tudi nobeden zvon v celem mestu smerti reveža ne naznanjal, ker umrli ni nič zapustil, da bi se plačalo zvonjenje, vendar „Dambeški zvon“ zapoje mrtvemu, ker je ustanovljen za revne in bogate.

